

SPECIAL

ROVERSKÉ PĚŠINY

OBČASNÍK
ROVERSKÝCH
KURSŮ LŠ

ROČNÍK 3
ČÍSLO 7

LADISLAV
RUSEK
ŠAMAN

UŽ JE TO TADY!!!

CO?

NO PŘECE NOVÝ FONDS SPECIÁL

Na rozdíl od klasického Fontu, který přináší nejrůznější informace, které se mohou při práci s R+R (a nejen s nimi) hodit a který vychází přibližně jednou za čtvrt roku, jsou speciály věnovány jednomu tématu. Dle tematických oblastí jsou barevně rozlišeny takto:

- žlutá - rovering a společnost
- červená - rovering
- zelená - rovering a příroda

Každý z vás jistě shlédl alespoň pár Šamanových lynoritů a nebudu asi daleko od pravdy když napíši, že na Vás zanechaly velký dojem. My si vám nyní dovolujeme nabídnout dílko ve kterém poznáte Ladislava Ruska nejen jako výtvarníka, ale také jako spisovatele a básníka. Věříme, že jeho zamyšlení nad roverskými cestičkami k lepšímu lidství Vás zaujmou stejně, jako jeho výtvarná díla.

Poděkování za přípravu této publikace k tisku patří vsetínským roverům včele s Dazulem, moc jim za to děk.

Ladislav Rusek, narozen 28.6.1927 v Hrabství ve Slezku

Členem Junáka od května 1945, vedl nejdříve družinu, potom skautský oddíl v Oseku nad Bečvou. I v době totality vyvíjel aktivitu ve skupině olomouckých oldskautů, vytvářel a šířil grafiky se skautskou tematikou. Za svou činnost obdržel vyznamenání Bronzové Syrinx a Řád čestné lilie v trojlístku, stříbrný stupeň aj. Členství ve Svojsíkově oddíle od roku 1993.

Vystudoval výtvarný obor na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého, učil výtvarnou výchovu na základních školách, od roku 1961 pak 30 let působil jako odborný asistent Palackého univerzity, vyučoval kresbu a grafiku na Ped. fakultě a zároveň aktivně výtvarně pracoval, vystavoval i veřejně přednášel jako výtvarný kritik a publicista. Nejvíce je znám jako autor okolo 800 ex libris a asi 450 novoročenek z výstav doma i v zahraničí, o jeho práci vyšla řada zahraničních studií a v roce 1971 větší monografie v Dánsku. Od roku 1990 je v důchodu, ale dále výtvarně i publicisticky pracuje. Píše kulturně politické a výtvarně kritické články a eseje i práce s junáckou tematikou. Jeho častým tématem jsou otázky české Lesní moudrosti.

ROVERSKÉ PĚŠINY

Pěšina - to je krásné, dnes už téměř zapomenuté slovo.

Snad i proto, že všude mizí ty prapůvodní, přirozené cesty a cestičky pro pěší, snad i proto, že už jen málo lidí chodí delší cestu pěšky, a že ještě méně lidí pochopilo cenu a kouzlo prosté pěší chůze, pěšího putování...

Přál bych si, aby naši skauti i roveri uměli chodit pěšky tak, jak to uměl ten moudrý rover od jezera Walden - Henry David Thoreau, který i mně ukázal cestu.

V Olomouci, v lednu roku 1994

LADISLAV RUSEK

ÚVODEM

Toto není čtení pro vlčata a světlušky. Není ani pro skauty a skautky dětského věku - věku her a bezstarostných zábav. Těm je přece určena Rikitanova píšťalka, která je svolává ke hrám - a jen skončí jedna, už začíná hra další, atraktivní, zajímavá...

Tyto kapitoly jsou určeny roverům i oldskautům obojího rodu. Na jistém stupni vývoje a v jistém smyslu přestává platit absolutní rozlišování mezi oběma pohlavími, ač zůstávají důležitá specifika. Ale Cesta, ta jedinečná roverská pouť, jakou je každý život, ta má mnohá společná pravidla, mnohé společné problémy, stejné možnosti a stejnou Naději v dohledu - na samém významovém konci všech věcí. Pro rovery - poutníky jsem psal tyto kapitoly. Sepsal jsem něco málo z toho, co upřímně cítím, něco málo z toho, co jsem zachytil z vůně vánku, jímž je náš život.

Je to zřejmě málo - ale což se neříká "lepší něco, než nic"?

Nikdy jsem nedokázal jen se vézt, sedět na voze a přihlížet. A dnes ta kára obecného života a lidské existence je v pohybu, kymácí se, vůz hrozí zvrátit se. Je toho mnoho, co nás ohrožuje... Devastace a možný zánik živé přírody. Devastace a možný zánik tisíciletími vytvářené, vyzkoušené a osvědčené etiky. Devastace všech norem a řádů, bez nichž by se svět stal dějištěm nepředstavitelného chaosu; bojištěm; peklem; hřbitovem.

I proto jsem sepsal tyto stránky. Vyslovil upřímný názor, poznání, svědectví. Snad ti, co budou toto číst, se zamyslí. Někdo snad i domyslí a předá dál. A snad časem naroste bratrský kruh a začne přidávat kameny a kamínky do hráze. Do hráze proti Zlu.

Celý život je zápas - o něco, za něco, proti něčemu. Boj proti všem formám Zla vyvstává dnes jako stěžejní úkol junáctví, skautingu, roveringu. Úkol roverů vyjadřuje heslo "Sloužím". Sloužit všemu dobrému, bojovat se vším zlým, není většího a lepšího úkolu a v podstatě je to úkol jediný, jenž prolíná vším.

Sloužím - proto jsem napsal tuto nevelkou knihu.

SITUACE

Lidstvo dospělo ke konci druhého tisíciletí oné éry, kterou si navyklo počítat od přibližného data narození Kristova. Toto počítání věků podle původně křesťanského kalendáře bylo přijato většinou civilizovaného lidstva kdysi v přesvědčení, že jde o vskutku novou éru, lepší éru trvale se zdokonalujícího člověka. Žel, právě naše generace je svědkem zániku, rozvratu i vědomého znevažování mnoha hodnot - zvláště oněch mravních, které, postaveny na Desateru a na Ježíšově Horském kázání, vskutku po staletí měnilo i změnilo původní kruté barbarství k značně humánnější podobě soužití lidí. Tolik se změnilo! Jsme svědky rychlého zániku všech mravních hodnot, které doposud platily? Bude snad napříště jediným kritériem, podle něhož budou lidé jednat, okamžitý nebo rychlý hmotný zisk, prospěch, luxus, bohatství? Bude cílem lidského bytí smyslové rozkošnictví, "vyžití" nahradí opravdový život? Bude snad lidstvo napříště vidět celý smysl svého života jenom v chvatném, dravém, bezohledném shánění prostředků pro stále pohodlnější, stále sobečtější, stále povrchnější život?

Mnoho věcí tomu nasvědčuje. Stačí se pět minut dívat na televizní reklamy, které stále častěji vnikají do času mezi programy, ale které se vnucují i přímo v pořadech. Člověku se zde předstírá, ba vnucuje cosi, co dřívější "naivní" a poklidné doby neznaly... Stále větší rychlost a komfort v dopravě; stále dokonalejší komunikace: videotelefony, družicová spojení... Ale rozumějí si lidé víc, jsou si dnes bližší? Opak je pravdou. Propaguje se stále dokonalejší vnější vzhled člověka, ač se za tou uměle krásnou maskou skrývá stále povrchnější duše, stále chladnější, nespokojenější, cyničtější srdce, stále sobečtější osobnost... Moc a sláva, pohodlí, nepředstavitelný luxus a požitkářství na jedné straně - a otřesná bída, utrpení, bezmoc bezejmenné většiny lidstva na druhé straně; leč tato nepohodlná skutečnost se buď skrývá, maskuje nebo přechází nevýrazným, alibistickým komentářem, který hledá příčinu bídy a utrpení tolika lidí pouze v "tamních poměrech", v domnělé či skutečné neschopnosti tamních lidí nebo jejich vlád...

Uprostřed takto rozděleného světa - a ta dělicí čára neprobíhá jen geograficky podle hranic, oddělujících bohaté a chudé krajiny, ale často napříč všemi zeměmi, městy, lokalitami - žijeme svůj život. Musíme ho žít v takovém rozvráceném světě, nemáme kam uniknout a chceme ho přesto žít co nejlépe.

Každý hledá co nejlepší "modus vivendi", svůj styl, způsob, možnost života. A zdaleka ne každý ví, jak na to, jak co nejlépe využít onu zázračnou šanci, onen dar, kterému se říká život...

ŽIVOT...! Jedinečný úkaz, možná jediný v dosažitelném okruhu vesmíru, jehož nejvzdálenější propasti lidstvo nikdy nedohlédne - neboť rozptýlené světy, vzdálené milióny světelných let (a toto lze nanejvýš matematicky vyjádřit, ale naprosto nelze si to jakkoli reálně představit!), jsou jenom prahem celých dalších a dalších vesmírů...

Nikdy snad nepochopíme **SMYSL** toho všeho: proč je vesmír, proč jsme my, proč je život... Tato drtivá, ohromující skutečnost může být jen bezmocně, užasle konstatována: ano, toto všechno je. Co však nemusí a nemělo by být bezmocně, pasivní, předem prohrané, to je způsob, jakým prožíváme svých šedesát, osmdesát, nebo - výjimečně - i svých sto let života. To, že plně nechápeme

smysl života - a plnější pochopení nenalezli snad ani ti, co tvrdí (nebo předstírají), že různé filozofické směry jim pomohly otevřít oči a nalézt rozřešení této nejzávažnější otázky - to vůbec neznamená, že máme - či smíme! - všechno vzdát, ulehnout a očekávat zánik, říkájce: "Vše je stejně zbytečné, dočasné, marné". Žák, dítě, sedící ve školní lavici, také plně nechápe, proč se učí té či oné znalosti; mnohé z učiva snad nikdy nepoužije; víme však, že je nutné se učit. Tento příklad, který jsem právě zvolil, není zrovna nejvýstižnější, neboť většina žáků aspoň trochu chápe, že byt' je škola sebenepříjemnější, přece jen k něčemu v budoucnu vede: jsou pro to důkazy, vidí to na dospělých, všichni prošli školou, znalosti, v ní získané, jsou jim užitečné...

U obrovské, záhadné, osudově závažné **školy životem** to nevidíme. Nemůžeme nic dokázat, jsme plni otázek a pochybností. Dokonce i ten člověk, který se hlásí k některému z náboženských učení, bývá plný pochybností, rozporů i skrývaných otázek. A obráceně - i "skalní" ateista, tvrdící, že nevěří v nic, nebo hlásající, že život je jen náhoda, "hra hraná bláznem" a tak podobně, má kdesi v nitru svůj pochybující, tichý, nejistý hlásek: "Co když..?", nebo: "Přece jen, odkud se to všechno vzalo? A když už to existuje, není v tom nějaký vyšší záměr?"

Toto vše zde nechci a nemíním řešit. I já jsem hledající, jsem jen rover, poutník na cestě životem. Ale když teď tutéž větu napíši s velkými začátečními písmeny u třech slov - Poutník na Cestě Životem - dám rázem všemu jinou dimenzi, jinou závažnost, jinou hodnotu.

ROVEŘI, ZA ČÍM PUTUJEME ?

Když jsem v mládí, před mnoha léty, četl knihu Sira Roberta Baden-Powella "Na pouti za úspěchem", líbila se mi tehdy. Podněcovala moje podvědomé přání "něco ze sebe udělat". Obsah i styl té knihy byl velmi blízký chápání oné doby, poměrům mého mládí, stavu společnosti, kdy ještě platily mnohé staré ideály. Baden-Powell psal svou knihu především pro skauty anglické, pro budoucí úspěšné "gentlemany". Nikdy jsem nebyl v Anglii, ale ze všeho, co se o ní mohu dnes dočíst, soudím, že i tam zasáhly neblahé importované vlivy. Není už "dobré, staré Anglie". Ostatně, Británie ztratila spolu s koloniemi i pocit bezpečnosti, jistě nadřazenosti, v jejímž duchu byli někdejší "ušlechtilí pánové" - gentlemani - vychovávaní. Amorální vlivy a neklidný styl života dosáhly i tam - až naivně by dnes působily některé Baden-Powellovy rady, týkající se např. hráčské vášně, dostihů apod. Rozuměj: zásady slušnosti a ušlechtilosti by měly platit i dnes, ale cosi se změnilo. Změnila se vnější kulisa, dějiště. Svět zesurověl, zpraktičtěl, zesobečtěl jako nikdy předtím, snad takový nebyl ani v krutých a barbarských raných dobách, kdy ještě vůbec neexistovaly školy, etika, filosofie, osvěta... Dnešní "gentleman" se musí naučit judo nebo aspoň zacházení s obranným sprejem, aby se ubránil při přepadení v ulici nebo parku, často za bílého dne!

Pan prezident Masaryk mohl vyjždět na koni mimo Hrad jen v doprovodu svého štolby v buřince - dnes musí hlídat každé veřejné vystoupení státníků tisíce policistů a mnohý diplomat navléká pod společenský úbor neprůstřelnou vestu. Hrozivá kriminalita (v mém městě bylo za poslední dva roky více vražd, než předtím za dvě desetiletí!) nutí vzdát se - už i v té Anglii - oné přejemnělé, uhlazené slupky, onoho neudržitého modelu někdejšího vznešeného a trochu noblesně choulostivého gentlemana, vychovaného v Etonu, v cambridgeských kolejkách, drahých klubech a při dostihových společenských setkáních. Zhrubly mravy, jazyk, hudba, odívání, jednání s lidmi, politika, literatura, vše... Dnes by lord Baden-Powell musel napsat své "Putování za úspěchem" zcela jinak! Naším ideálem ostatně nikdy nebyl anglický "gentleman". Naše skromná a po většinu své existence chudá země vlastně tento umělý lidský (či spíše společenský) typ ani neznala. Nám mohou být příkladem nebo následováníhodným vzorem naši nejstatečnější, nejhouževnatější, nejvynalézavější i nejobětavější lidé - nefíkám záměrně ti "nejúspěšnější"! **Neputujeme přece pragmaticky jen za úspěchem** (a co je to vlastně skutečný úspěch? Není to často jen zisk na úkor druhého? Není tak mnohý obchodník, finančník, společenský úspěch jen přechytračením druhého, šikovnost, chytrost, mazanost?), ale za vyššími cíli a ideály! Učenci, vychovatelé, vynálezci, umělci, cestovatelé...Snad, snad i někteří podnikatelé, ale zde mi cosi brání: nemohu obdivovat často u nich zřetelný rys dravosti, sobeckosti a někdy i bezohlednosti...

Tak tedy: učenec, kazatel, vychovatel, spisovatel, emigrant i světoběžník Komenský - ten je mi jedním z příkladů Poutníka Životem. A dlouho před ním už svatý biskup Vojtěch-Adalbert, který putoval až k pohanským Prusům, aby při hlásání nového, křesťanského způsobu života u nich našel mučednickou smrt. Podobně jako později tak mnozí čeští misionáři, jejichž hroby jsou zapomenuty v dalekých krajích. A novodobí naši i cizí cestovatelé - poutníci: profesor, teolog - biblista, cestovatel Alois Musil, který se stal i náčelníkem jednoho kočovného arabského kmene - a později prvním Čechem (ne-li dosud jediným), který byl poctěn zlatou medailí americké Geographical Society. Čti jeho cestopisy i napínavá vyprávění o životě v poušti, mnohému se naučíš! Čti o cestovateli Holubovi, E.S.Vrázovi, páteru Šebestovi, čti i rady světoběžníka-skauta Franka Elstnera! Čti o vědcích, vynálezcích, umělcích i některých vynikajících sportovcích: horolezcích, běžcích - ale neobdivuj pomíjivé, bohatě placené fotbalové a podobné hvězdy, to nemůže být náš vzor, náš ideál, i když dosáhli klamného, zlatem podloženého "úspěchu".... Za čím tedy my roveří vlastně putujeme? Putujeme životem jen a jen za "úspěchem"? To zní hodně sobecky. My putujeme spíš za ideálem, za světem Poznání, za vyšším a lepším lidstvím - jedním z vyjádření těchto ideálů je krásná Setonova povídka "Stoupání na Horu". Na takové cestě životem nám mohou být vzorem a poučením mnozí naši i cizí velcí lidé. Nemusíme se omezovat jen na vzory národní, ale měli bychom znát především je! Například T.G.Masaryk se svým nebojácným hájením pravdy - i tam, kde to bylo nepříjemné a nevýhodné - je nám jedním z předních vzorů. Úspěšný businessman či kongresman to být nemůže, alespoň ve většině případů ne.

Hledej v dobrých knihách! Když A.B.Svojsík psal své dílo "Základy junáctví", neměli jsme ještě samostatnou republiku. A knih, vhodných pro skautskou, neřku-li roverskou výchovu, ještě nebylo. Dnes už existuje velmi rozsáhlá skautská literatura v češtině, většinou původní, od našich zkušených skautských autorů, kteří už dávno daleko překročili původní anglický model skautingu.

Za těch 80 let, přes všechny ty krize, války, převraty, zákazy už je zde solidní knihovna, z níž může každý rover čerpat poučení. Už nemusí začínat "na zelené louce" - ušetří tím čas, může postoupit dál, proniknout hlouběji, vystoupit výš.

Nezpohodlní-li ovšem... Neboť příliš dobré podmínky nesvědčí růstu člověka, tak jako příliš vytápěná ložnice neprospěje jeho zdraví. Člověk roste překážkami, obtížemi, tvrdými podmínkami, které ho nutí je překonávat. Všimni si, bratře, sestro, že na "rajských ostrovech" v Tichomoří, kde není nikdy zima, kde modrý oceán je téměř po celý rok vlahý a kde tropické ovoce roste domorodcům téměř do úst, nevznikla žádná vysoká civilizace: nemusela! Žádná filosofie, žádná vyšší kultura; naštěstí ovšem také žádná vyspělá vojenská technika ani žádná úpadková pakultura, jaké jsme se dožili my dnes - ale to už je jiná záležitost. Faktem je, že přiměřené obtíže a překážky nutí člověka myslet, vynalézat, starat se, bojovat i růst. Lze tedy vidět jakýsi klad v každé překážce, která se nám staví do cesty - nesmí nás ovšem ubíjet přespříliš.

Věřím, že i to trojí umlčování našeho skautingu v dobách obojí totality, hnědé i rudé, dalo cosi kladného do budoucnosti: naši junáci hledali a nacházeli argumenty, dobírali se jistot, když sami sobě v dobách pronásledování museli ujasnit, proč vytrvat, proč už nevzdát práci pro skauting, byť ilegální, byť skrývaný, byť omezený. A tak jsme rostli a zdokonalovali náš skauting, zatím co v bezpečných a zpohodlnělých západních zemích leckde skauting zplaněl v pouhý komfortní kemping, tedy ve výlety s pohodlnou tábornickou výstrojí (duralové rozkládací stolečky, vaření na plynových hořácích s bombičkou, stany pestrých barev, které lze postavit stisknutím péra, dokonale vyrobené pseudozálesácké nože, sekerky, svítilny, busoly atd.)... Není o co stát. Tamní skauti přicházejí k hotovému, ale zároveň přicházejí o mnohé!

Naštěstí nám přílišný luxus ještě dlouho nehrozí (bude-li vůbec kdy hrozit!) - co nám může jediné kalit naši potřeby obnovenou skautskou cestu, to je nesvornost ve vlastních řadách!

STEZKY OSAMĚLÝCH

Neboj se samoty! Nestaneš se chudším, budeš-li občas zcela sám. Ostatně, v našich přelidněných krajích se téměř pořád musíš stýkat s množstvím lidí: ve škole, v zaměstnání, ve vlaku, v obchodech - prostě všude. Také junáci i roveři se sdružují a je to pro určité druhy činnosti nutné a praktické. Společné táboření je bezpečnější než osamělé nocování, také putování je jistější, jdeme-li aspoň ve dvou, ve třech: náhodné zranění jednoho je vyřešeno pomocí toho druhého nebo celé skupiny. I společná vycházka může být (ale nemusí!) bohatší různorodým programem, na němž se podílejí všichni různými úkoly - a přece: tvrdím, že pro vývoj Tvé osobnosti budou mít osamělé stezky, osamělé putování, osamělé pobyty v lesích, v přírodě prvořadý vliv.

"Samota je školou silných", četl jsem někde a i Ty sis jistě všiml, kolik velkých lidí odcházelo do ústraní, do osamělosti, aby se dobrali vyššího pochopení Pravdy. Aby trochu jasněji viděli věci tohoto světa. Aby hledali smysl bytí, smysl svého života a Života vůbec. Neboť hlas Pravdy bývá přehlušen křikem davu, zmatkem a hemžením tržiště, zvaného Svět.

Mnozí odcházeli do hor, na poušť, do hlubokých lesů, kamkoli mimo příliš hustý dav a obtěžující přítomnost sobeckých lidí. Ježíš rozjímal po 40 dní někde na poušti. Mnozí asketové, proroci, poustevníci (to slovo by mělo znít spíše pustevníci, od "pustina" nebo "pustý", nebo "pouštníci" od slova poušť). Většina řeholních řádů přikazuje svým členům bydlet v osamělých celách a scházet se - někdy i mlčky - jen k jídlu a společné modlitbě či práci na zahradě. Indičtí asketové a jogíní odcházeli do osamělého "bezdomoví", když chtěli postoupit výš ve svém duchovním vývoji. Neboť Hlas Ticha je Hlasem Pravdy. A připomenu Ti zde i jedinečnou knihu "Walden aneb život v lesích", která by nebyla vznikla, kdyby Henry Thoreau neměl sílu žít po celé dva roky sám ve vlastnoručně zbudované chatce na břehu jezera Walden...

Neustálá přítomnost druhých lidí není dobrá. Rozptyluje, někdy sráží vlastní myšlenky v rozletu, vnucuje do pozornosti nevhodné chování druhých. Všimni si, jak rušivě vniká do vlastní mysli hlučná hudba, kterou si kdosi dovolí - třeba u jezera - hlasitě pouštět ze svého rádia do okolí! Je to agresivní chování, nedemokratický útok na naše soukromí, porušování lidských práv. Vždy v takovém případě protestuji, žádám o ztlumení té nežádoucí zvukové kulisy (neboť o "lásku k hudbě" se u takového decibelového agresora nikdy nejedná!), i když velmi často narazím na neochotu, ba aroganci. A zdá se mi, že ta arogance a hloučnost nějak spolu souvisí!

Hlučná zábava, křiklounské diskuse... Často se jen tak tlachá, úroveň debat klesá někdy na úroveň nejslabšího účastníka diskuse. To tehdy, je-li tento náhodou i "suverénním" společníkem, který vnucuje své nápady i pochybené názory příliš neodbytně, chce-li být vždy dominantní osobou. Málokdy má kolektivní zábava, rozprava či diskuse úroveň, užitečnou i pro toho nejvyspělejšího člena kolektivu. Ten je vždy *dárce*, ostatní jsou /nebo spíš mohou být/ jen příjemci: tak už to na světě chodí. Jen jde o to, aby *průměr* nebyl příliš nízký - takového společenství se chraň! **Nemůžeš-li najít dostatečně dobrý kolektiv - oddíl, družinu, kmen, partu přátel, buď raději sám.** S knihou, s učebnicemi i naučnými a moudrými knihami všeho druhu, se svými zápisky, s Přírodou - učitelkou. Věř, všechno skutečně hodnotné, cenné, poučné najdeš právě tam. Kniha Přírody je neustále k dispozici. Uč se v ní čist. A hledej její šifru.

A tak tedy osamělá procházka přírodou - aspoň několikahodinová pouť s vidoucíma očima a otevřeným srdcem - dá nám nejvíc. V jistém smyslu stejně nebudeš nikdy sám: všude kolem Tebe jsou nespočetné živé bytosti, zvířata, ptáci, hmyz, stromy, rostliny - a svým způsobem jsou živé i skály, řeky, vše kolem Tebe!

Jdi však do přírody vždy s určitým cílem. Chtěj něco vidět, něco nového poznat. A čti-li jsi nějaké zajímavé věci o přírodě doma v knihách, pak se snaž tyto poznatky potvrdit vlastním pozorováním. Tvé vlastní poznání je nejcennější a nejtřválnější. Čti Thoreauovy Toulky přírodou i Vosátkovy Skautské toulky přírodou i Zapletalovy Výpravy za dobrodružstvím! Dají Ti mnoho, pomohou Ti připravit i otevřít oči, ale zážitek, prožitek i poznání musíš hledat a získat *sám* !

A nemysli, že za silnými zážitky musíš vždy až někam daleko, do ciziny! Dobrodružství poznání, hluboký citový prožitek přírody, poučení z přírody a přírodou můžeš najít třeba hned "za humny", za městem, ba dokonce i v zákoutí městského parku!

Osamělá chůze, procházka, výprava, putování - to vše má mnoho výhod. Znáš přísloví "Kdo jde sám, může vyjít hned"? - Skutečně, čím víc lidí se chystá na nějakou výpravu, tím víc komplikací nastává. Sladit program, časové a jiné možnosti (lidé jsou též různě fyzicky vybaveni) je vždy snazší u malé skupiny dvou, tří bratří, než u deseti, dvaceti, padesáti lidí nějakého kolektivu. A na menší výpravy se nemusíme bát chodit zcela sami - je však dobré nechat doma informaci, kam jsme šli, nebo aspoň nástin přibližného záměru.

Všimni si osamělých stromů v poli! Stojí pevně, zvyklé odolávat vichrům a nepohodě. A zdaleka ukazují putujícím lidem směr.

Všimni si vysoko na nebi letu orlů, královských ptáků! Nelétají v hejnech; v hejnech se na dvorku hašteří drůbež... Ani kánata, ti krásní draví ptáci našich krajů, nelétají v hejnech - krouží osaměle nad krajinou, která je jejich královstvím. Jejich hvízdavý křik mi vždy znamenal radostný signál svobody.

Častá a těsná přítomnost lidí někdy vyvolává i napětí, spory. Existuje tzv. "ponorková nemoc", nesnesitelný stres a nevrzavost z neustálé, únavné společnosti stejných lidí. A obráceně: přílišná, dlouhodobá samota může zase člověka přivést až k šílenství. Admirál Byrd prožil dlouhou polární zimu v Antarktidě sám a sám - a jen zázrakem přežil. Ale to jsou extrémní případy; to, o čem zde píšu, je něco jiného: doporučuji Ti **lék občasné samoty**. Ta posiluje, pročištuje, prověřuje.

Kdo umí chodit sám, bývá bohatší: příroda, kterou kráčí, patří jen jemu. Příroda, ve které usedne k meditaci, odpovídá a hovoří jen k němu. Inspirující ticho je mu průvodcem, ptačí zpěv nikdo nepřehlušuje, les šumí velebněji, do silových polí stromů vstupuje sám, nemusí se ostýchat před nikým, chce-li hovořit s květinou.

Slyší-li osamělý poutník hlasy, pak jsou to jen čisté hlasy přírody - a rezonující hlasy vlastního jeho nitra.

Kdo jde sám, nevrací se nikdy s prázdnou.

Kdo jde sám, může vyjít hned.

Kdo jde sám, v přírodě nebude sám:

Bože, veď nás po svých stezkách.

RYTĚ SVŮJ MONOGRAM DO KŮRY ČASU ?

Na svých toulkách často nacházím monogramy, vyryté do kůry stromů. Zdá se, že zvláště hladká, modravě šedá kůra buků přímo láká lidi nezletilé věkem či duchem k tomu, aby se zvěčnili iniciálami svých veledůležitých jmen, případně "vyzdobili" nebohý strom různými symboly srdcí, šípů, ne-li něčím horším...

To se ví, že je to vandalství, surový útok na zdraví stromů, které pak mají co dělat, aby zajizvením zabránily tomu, aby hlubokými ranami v kůře nevnikla nějaká infekce do citlivých míst v dřeni a lýku. Buky jsou naštěstí velmi odolní chlapíci - možná také rádi chodíte vzrostlým bukovým lesem, ať už z jara, kdy mladoučké, průsvitné, na obrysu ochmýřené listí prozařuje ranní slunce, nebo pak v jeseni, kdy buky září zlatými a měděnými barvami. A znáš ten záhadný pohled sugestivních "očí", zajizvených míst po odpadlých větvích?

Tímto lyrickým úvodem jsem však chtěl přivést vaše myšlenky na něco jiného. Ty iniciály a jména, vyrytá do stromů, vyškrábaná do zdi starých hradů nebo vyřezaná do dřevěného pažení rozhleden - a lidé píší svá jména a monogramy na nejneuvěřitelnějších místech, včetně těžko přístupných skalních stěn - to jsou jen naivní, dětinské projevy touhy nějak se zviditelnit a zvěčnit, zanechat po sobě prostě stopu v pomíjivém proudu času... Bláhoví monogramisté! Takto zviditelňují jen svou hloupost. Nezůstane-li po člověku nic než jizva v kůře stromu, škrábance ve zdi nebo pořezaný povrch nábytku, pak je to jen kousek hanby, nic víc!

Ano, člověk se má snažit, aby po něm něco zůstalo, co ho přetrvá, až bude muset odejít z této pozemské existence. Orientální přísloví káže mužům (na ženy podle tamních temných tradic není pamatováno): "Zplod' syna, postav dům, zasaď strom" - ale my si to můžeme obměnit a demokratizovat: "Človče, ať jsi žena nebo muž, hleď, abys na tomto světě zanechal něco, co ho aspoň trochu zlepši". Ostatně, kdosi moudrý, jehož jméno mi zapomětlivá hlava ne a ne vzpomenout, to řekl takto: "Hleď, abys odcházeje, zanechal tento svět o něco lepším, než když jsi do něho vcházel"...

Prostě - odvést své dílo. Svůj podíl, dílek, díleček práce. Nemůže to vždy být postavený dům, kdepak, to by se na Zem nevešlo; nemůže to být vždy syn či dcera, ani toto není z mnoha důvodů možné. Ale to básnické "zasaď strom" lze naplnit snadno, třeba tím, že podoben onomu americkému "Rozséváči semen jabloní", o němž jsi snad četl, budeš na vhodných místech (ale pozor, jen v souladu s rázem a možnostmi krajiny!) vkládat do půdy třeba hrušková semena a po léta dohlížet, aby na tom místě vzrostla - třeba planá, ale v květu tak krásná - hrušeň. Co jich dříve bylo na různých místech, třeba na mezích v polích! Většinou vzaly za své "scelováním" pozemků, stářím, lidskou zlobou a sobectvím - a o nové se už nikdo nepostaral, není zde už laskavých srdcí a pracovitých rukou starých hospodářů...

V arboretu v Bílé Lhotě, pár kilometrů na severozápad od Litovle, mají - díky tamnímu správci, panu Josefu Hekelemu - krásnou tradici. Když doplňují pečlivě komponovaný park arboreta o nový cizokrajný strom, pozvou si někoho "zajímavého" z regionu - spisovatele, výtvarníka, vědce, nějakého významného kulturního pracovníka (na politiky se naštěstí zatím snad nedostalo), aby stromeček zasadil na připravené místo a aby se jim zvěčnil v kronice arboreta. Sám tam mám svůj strom - je to severoamerická katalpa trubačovitá, jejímž

zasazením jsem byl poctěn v polovině osmdesátých let. Ale stejně rád bych byl zasadil třeba slovanskou lípu, otužilý akát nebo léčivý hloh... Zasadil jsem v životě stromů velmi mnoho, když jsem jako student pomáhal osazovat stráně v polesí Annaberg nad Hučivou Děsnou. Přiznám se vám, že jsem svévolně tu a tam "zasel" šípkové plody s přáním, aby vzrostly keř pětিলistých růží ozdobil nějaké neladné místo nebo rumiště. Těchto "mých" keřů roste v okolí hodně: kvetou, dávají plody, ptáci přilétají a hnízdí v jejich hustých větvích, tu a tam i zajíc najde pelíšek v jejich stínu.

Ale to vše, co zde líčím, je jen ta lyričtější, romantičtější možnost, jak zanechat stopu, jak vyryt svůj monogram do kůry času. Nechat po sobě *dílo*, hodnotu, ať již je to dobře otesaný kámen, dobře zhotovený stůl, zorané pole, sklizený záhon, sepsaná kniha, krásně upletený koš, zdařilá školní hodina či dobře složená píseň - to je ten správný způsob, jak se "zviditelnit" za živa a "zvěčnit" natrvalo! Jména fotbalových hvězd sice na chvíli plní zadní stránky novin (a naplní i kasy fotbalových manažerů!), ale zaniknou, tak jako dým nad vyhaslým ohništěm... Jména rockových zpěváků uvádějí dnes čtrnáctileté dívky do transu - za rok, za deset let to budou jiná jména a "zlatonosné" nahrávky budou zcela zapomenuty. Ale například kniha WALDEN od Henryho Thoreaua, napsaná po dvouletém samotářském pobytu u stejnojmenného jezera, je živá, vydávaná a čtena i po 140-ti letech /poprvé vyšla v USA r.1854/ - a má co říci, dnes dokonce i víc, než v době svého vzniku!

Tak tedy - to je ono! Vyryt svůj monogram do kůry času - svou prací, svým dílem, svým příspěvkem k velkému společnému dílu lidstva. Žel, tolik mladých lidí nejen že nepřidá žádnou hodnotu - ale naopak, dokonce ničí, boří, poškozují, devastuje to, co vytvořili jiní.

Skauting je hledání, roving je pouť, putování za určitým cílem, není to pohodlná, bezcílná procházka životem!

Skauting a roving jsou - tak věříme - dílnami lidskosti. Tvůrčími dílnami hodnot. Nejsou jedinými cestami vzhůru, ale mají mnohé krásné prvky a zásady, pro něž jsme zvolili právě je jako svou Cestu. Tak mnohý přišel do našich řad /ze odhadnout, že u nás skautingem prošlo od doby vzniku nejméně půl milionu lidí, někteří ovšem jen krátkodobě/ - mnozí odešli, nemnozí zůstali přes trojí persekuci věrni skautským ideálům. Ti jsou solí naší země, ti pomáhají paralyzovat ten nebezpečný přívál Zla všeho druhu, kterého jsme dnes svědky.

Velká jména světového i našeho skautingu to potvrzují.

Robert Baden-Powell. Ernest Thompson-Seton. Antonín B.Svojsík. Rudolf Plajner. Velen Fanderlík. Akademik Charvát. Mirko Vosátka. Miloš Zapletal. Kosmonaut Armstrong a tisíce dalších.

Tito lidé, tito bratři a tisíce dalších bratří a sester přidali - každý svým způsobem - větší či menší kámen do velké stavby civilizace. Pokusme se být také aspoň "přidavači" na této nekončící stavbě!

Ve středověku měly kamenické hutě, ba jednotliví kameníci, kteří tesali kvádry nebo i umné dílce portálů a okenních kružeb pro jedinečné katedrály, své kamenické značky. Označovali tak své dílo pro mistrovy účty.

Bratři a sestry, hleďme dobrou práci na jakémkoliv díle také zanechat svou stopu, svou značku, svůj soukromý monogram - pro lidstvo i pro Mistrovo konečné Účtování.

SKAUTING, ROVERING A TELEVIZE

Dnešní roveři a třicetiletí "oldskauti" jsou již dětmi televizní éry, jsou jí "odkojeni" v dobrém i zlém smyslu. Kolik úvah, odsudků a varování bylo už napsáno na téma "působení televize na mládež" (jako by na dospělé neměla TV vliv žádný!) - a opět: výchovný i demoralizující, dobrý i zlý.

Fenomén TV, přítomnost TV už ze světa nezprovodíme! Je zde, je v každé domácnosti. Kdo ji nemá, je asketa, hrdina nebo zcela nemajetný člověk. Musíme tedy TV brát v úvahu při všech našich úvahách o výchově člověka.

Je zjištěno mnoha průzkumy, že každé naše dítě stráví týdně před televizorem průměrně 8 i více hodin. V extrémních případech je to 15 i více hodin, tedy 2 hodiny denně! Televize je přitažlivým lákadlem, zejména poté, co se zdokonalila i barevně - a zdaleka ne všechny pořady jsou dobré, zdaleka nejsou všechny vhodné pro děti a mládež!

Zkusme si aspoň stručně ujasnit, které jsou klady a zápory života s televizorem. Vypočtíme nejdříve všechny zřetelné negativní faktory, jimiž televizní programy poškozují správný vývoj mládeže:

- 1/ TV-programy zabírají hodně času, který pak schází jinde.
- 2/ Sledování TV-programů vede k pasivitě, pasivnímu přijímání "podívané", většinou nepodněcuje vlastní tvořivou činnost.
- 3/ Mnoho programů je buď zjevně nebo skrytě amorálních, děti a mládež jsou vystaveni velmi silným nežádoucím vlivům.
- 4/ Prakticky nehybné vyseďování u TV redukuje pohybovou aktivitu na minimum, dítě, mládež i dospělí! jsou tak poškozováni fyzicky.
- 5/ Rychlé střídání obrazů, prudké změny světelné intenzity, jakož i dlouhé pozorování obrazovky na stále stejnou vzdálenost - to vše unavuje a poškozuje zrak i nervovou soustavu.
- 6/ Drastické programy (thrillery, horory, ale i hrůzostrašné pohádky) vedou k neurotickým stavům, k různým psychózám.
- 7/ TV odvádí od četby, od tvořivých zaměstnání, pasivní sledování děje odučuje i hovořit. Mění se i přirozený životní styl.
- 8/ TV přespílá "unifikuje" myšlení dětí i mládeže: sledují stejný program, je jim nabízen stejný vkus (či nevkus!), stejné názory, stejné životní představy i cíle. Atd.

Ve vypočítávání negativních faktorů, jimiž TV působí na děti a mládež (ale znovu připomínám, že i na dospělé!) bychom mohli pokračovat.

Televize má však i řadu kladných stránek:

- 1/ Přináší svým obrazem mnohem dokonalejší a názornější informaci, než to může učinit tisk nebo i rozhlas.
- 2/ Naučné programy, jsou-li správně využívány, mohou velmi pomáhat vyučování, studiu i celkovému vzdělávání. Správná volba programů např. v době lehčích onemocnění může přispět k využití času i ke zlepšení nálady pacienta, upoutaného na lůžko.
- 3/ Rychlá dostupnost TV-programů - fakt, že obrazovku máme doma - má velkou cenu ve století spěchu a rostoucího pocitu nedostatku času.

4/ Tím, že TV mnohde nahrazuje "kino" a přináší i hrané filmy domů, je tento druh přijímání umění i levnější.

5/ Technická možnost videozáznamu umožňuje - zvláště školám a zájmovým skupinám - vytvářet "videotéky", tj. soubory naučných snímků podle oborů: přírodopisné, zeměpisné, cestopisy, historické filmy, filmy o umění i hrané filmy umělecké atd. Videofilmy jsou tak pohotově přístupné a mohou se stát opravdovou univerzitou.

Ve spojení s přímým poznáváním živé přírody může tak TV poskytnout zcela nové možnosti vzdělávání, poznávání i prožívání světa kolem nás. V budoucnosti se i video zcela určitě stane důležitým faktorem školní i mimoškolní výchovy.

Pokusím se nyní vysvětlit, proč jsem ochoten přiznat televizi mnohé kladné hodnoty pro skautskou i roverskou výchovu.

Jestliže už zde TV je, bylo by nesmyslné ji asketicky či dogmaticky odmítat a strkat před její existenci hlavu do písku. Televizi už neunikneme; snažme se tedy využít všech jejích kladů a eliminovat co nejvíc už zmíněné hrozné negativní faktory.

Za sebe chci upřímně říci, že jsem byl už mnohokrát přímo nadšen některými pořady, takže jsem si dával záležet, abych je nepropásl ani v opakovaném uvedení. Byl to například překrásný francouzský seriál "Dobrodružství rostlin", který mne naučil svými jedinečnými a objevnými záběry víc, než knihy. Vidět pohyby rostlin, sledovat ve zrychlené projekci po mnoho hodin či dní zachycený růst, otvírání květů, zrání, uvadání atd. - to nám nemůže lépe přiblížit žádná kniha a už vůbec ne sebetrpělivější vlastní pozorování - vždyť kdo může hledět na rostlinu nepřetržitě třeba týden? Nebo: vidět noční život zvířat, třeba i let netopýrů, zachycený zvláštní supercitlivou technikou - to byl nejen krásný zážitek, ale i něco, před čím by úžasem smekl sám velký Seton! Vidět činnost krtků v průřezu jejich nory, vidět jazyk žluny, jak se snaží v červem vyhlodané chodbičce ve dřevě dosáhnout kýžené potraviny - žádný zálesák to nemůže realizovat, ale dokáže to technika. A my, těmito neuvěřitelnými záběry poučení, můžeme pak venku, v přírodě, postoupit mnohem dál ve svém pozorování i chápání živé přírody! Krása letu divokých husí, zachycená z letadla, letícího zároveň s nimi, umožní "být při tom" - jako v pohádce. A možnost studovat ten pohyb ve zpomalených záběrech - to je něco, co by nám záviděl i Leonardo da Vinci, který o tom snil...

Vidět naši planetu až z odstupu Měsíce, vidět zrychlené drama letících mraků, tvořících se cyklonů, mořských bouří, moci sestoupit na dno dýmajících vulkánů i na dno moří mezi nevidané živočichy hlubin, vidět prostě nádheru života ve všech jeho proměnách i podobách, za to vděčíme nejdříve filmu, ale dnes ještě daleko více televizi, neboť její snímací technika umožňuje i to, na co nevelká citlivost tradičního celuloidového filmu nestačí.

A záleží jen na nás, aby z toho všeho nebyla jen "podívaná", bezduchá senzační atrakce, ale aby se vše stávalo školou, podnětem k promýšlení, k obohacení ducha i srdce. Všechny takové naučné snímky se nám musí stát příležitostí dobře poznat to, co pak v přírodě budeme sami moci lépe uvidět, objevit, rozeznat i pochopit.

TV se tak může stát jedinečným učitelem - jen umět vybírat správné programy, jen z nich umět vytěžit co nejvíce!

Takže závěr by mohl znít: TV je prostě zde, přijměme ji jako pomocníka, ale snažme se uniknout jejím negacím. Umět se vzdát lákadel bezduchých programů (a těmi mohou být i kreslené filmy, určené dětem, např. "dětský" seriál Želvy Ninja nedává dětem nic, než věčné honičky, výbuchy, zabíjení protivníků - život zde ztrácí svoji posvátnost a cenu), nebát se špatné filmy v televizi kritizovat - aspoň v oddíle, družině, kmene, nelze-li už v tisku či jinak.

Důležité je také neobcházet závadné programy mlčením. Správný vůdce musí reagovat na vše, nemůže mlčet k jakékoliv formě Zla, které ohrožuje naši mládež - i nás dospělě!

Svatý Jiří bojuje se Zlem, které je alegoricky znázorněno drakem, svým kopím i mečem. Naším kopím musí být víra v hodnoty skautské výchovy, mečem přesvědčení, že mravnost ani v moderní civilizaci nesmí být na ústupu, že není přežitkem ani sentimentalitou.

*Mravnost je sebezáchovnou
kvalitou lidského bytí!*

STROME, BRATŘE,

*přicházíme k Tobě s úctou,
zdravíme Tě jako přítele,
děkujeme Ti jako dárci.
Tak jako Tvé rozložené větve
hostí ptačí hnízda i úkryty zvěře,
poskytuješ i nám mnohé dary:
svůj stín, svou životadárnou vůni,
svůj štít před ledovými větry i střechu
před deštěm, který nás zastihl na cestě.
Děkujeme Ti za mnohý plod, za krásu,
kterou dáváš naší zemi. Však nejvíc
za Tvé tělo - za dřevo z Tvého kmene,
z něhož máme vše:
kolébku i rakev, krov i dvéře,
rukojet nůž i stůl. Za ten
měj obzvlášť dík - vždyť na něm
rodí se naše dílo! Díky Tobě*

jsme pozvedli práci výš od země.
Díky Tobě se zrodila i kniha,
dar z největších. A nakonec
chci připomenout oheň: bez Tvého dřeva
by neplápolal onen život umožňující svit,
v němž může přežít i lid severních zemí.
A to je snad vše... Ne, přece jen
tu není vzpomenuť něco,
co vábí zrak a povznáší srdce:
léčivá zeleň Tvého jehličí a listí
a nádherná květů, jež jsou korunou
Tvé slávy. V její svatozáří - čím je vlastně člověk?
Nepatrný člověk u paty Tvého vzrůstu?
Jen prosebníkem, jen tím, kdo bere
a málokdy dává... Odpusť mu
ty nespočetné rány, kterými Tě hubí,
ty jizvy, zanechané zlovolnou rukou hlupců.
Jak málo víme o Tvém smyslu, Strome,
o Tvém směřování, o Tvých touhách!
Jak mnoho se máme ještě učit
od Tvého vzrůstu, věrnosti Tvé, od Tvé síly!
Jsi starší než my - a o ty miliony let
i dál na Cestě, kterou my tak naivně
zveme jenom Život. Jakoby život, jakýkoli,
mohl být účelem sám sobě:
žít, vyžít, dožít, užít...
Ne, ne, Ty už dávno víš daleko lépe,
co je to strmět vzhůru k nebi,
setrvat věrně v rodném kusu půdy,
a dávat, stále dávat, sloužit.
Jsi dál, jsi výš a rosteš i do hloubky:
člověk, ten těžká, zmítá se na povrchu,
nestálý místem, směrem, srdcem.
Uč nás, Strome - a zůstaň! Neboť ve Tvém stínu
je i náš život. Zhytnou-li nám stromy,
skončí se naše historie,
zmatené, bláznivé, jak to řekl Shakespeare:
"Jen hra, hraná bláznem..."
Zůstaň s námi, Strome,
Strome Učitelí, Strome bratře.

CHVÁLA BOSÝCH NOHOU

Rover znamená poutník. Ten, kdo putuje pěšky. Napadlo Tě někdy putovat krajinou aspoň hodinu naboso? Nebo bys to považoval za nemožné, nenormální?

Naopak - normální stav věcí by byl, kdybys - alespoň v teplých měsících roku - potkával všude na svých cestách bosé chodce! Narodili jsme se všichni bosí - ty boty všeho druhu nám vynalezla postupná zchoulostivělost lidstva i nutnost přežít i v nejstudenějších krajích, do nichž původně svým jemným lidským ustrojením nepatříme.

Jsem z generace, která ještě - na venkově - chodila celé týdny bosa. A představ si, že nejen po hladkých, rovných cestách, ale i po těch kamenitých, ba i po strništích!

Živě si vzpomínám, jak nás válečná nouze, kdy i na venkově se těžko opatrovaly základní potraviny, doslova vyhnala na pole, z nichž bylo právě sklizeno obilí, sbírat klásky. To, co zbylo po odvezení všech snopů do stodol a k mlátičkám. Před zaoráním strnišť bylo dovoleno sesbírat klasy, kterých se někde našlo dost a dost. Sbíralo se do "kytic" a ty se dávaly do košů. Doma se zrní snadno ručně vymnulo a na ilegálně zhotoveném primitivním mlýnku (i za to byly za nacistů tresty!) semlelo na hrubou, nicméně výživnou i chutnou "celozrnnou" mouku...

Nuže, nohy nás děti byly tehdy ztvrdlé a otužilé. Nějaký ten škrábanec nebo i odřenina byly průvodním jevem po celé léto a nepamatuji, že by s tím někdo dělal problém a potíral to jódem nebo čistil kyslíčnickem. Škrábance, odřeniny, drobné rány i mozoly (už vidím zjemnělé městské sestry, jak ohrnují nosíky), záděry i zulámané nehty, ruce popálené od kopřiv i třísky zadřené od práce se dřevem - to vše patřilo jaksi k samozřejmostem venkovského dělného života, který opravdu nebyl lehký...

Na pichlavém strništi se i dětské nohy snadno naučily kráčet tak, že ostré, tvrdé "pahýly" stébel (a uměli jsme i potmě rozeznat tvrdost či měkkost ovesné, ječné, pšeničné či žitné slámy) se ohnuly před kráčejícím chodidlem a nepíchaly příliš. Vyvinula se jakási přirozená "moudrost bosé nohy", kterou dodnes mají přírodní národy. Navíc, ušetřily se i boty, které za války byly rovněž téměř nedostupné a obouvaly se jen do školy, do města, do kostela...

Bratříčku z dnešní mladé generace, vidím v duchu, jak se ironicky usmíváš. Sedíš si v botkách, ve všelijak formovaných, prolamovaných, litých i šitých a hlavně drahých botách značky PUMA nebo v podobném výrobku, který Tebe nebo Tvé rodiče stál snad i pětinu měsíční výplaty... Boty luxusní, trojbarevné, plné nesmyslných nefunkčních nášivek, výzdob, cetek i přezek, které to vše jen notně zdrazily. A často v botech bílých, které tak rychle ztratí svou původní zářivost - a o to jde, aby se brzy kupovaly další, nové, zářivější...

Věž, že původní, přirozená chůze i běh člověka v přírodě je chůze naboso. Noha cítí kontakt s rodnou Matkou Zemí, ze Země proudí do těla člověka její podivuhodné síly, neboť Zemí se vším jejím tvorstvem lze považovat za jediný velký organismus, kde všechno by mělo zůstat v původním kontaktu, neisolovat se...

Jen to někdy zkus, ne jen na chvilku u vody, kde to patří zatím k dochovaným zvyklostem, ač i sem si někteří choulostivci nosí gumové "trepky do vody"... Zkus, až půjdeš někdy třeba sám po hřebenech, zout si boty, dát je do

kletru nebo do chlebníku - a jít, kráčet si po ztezce, vychutnávat osvobozenýma nohama ten dotek, ten kontakt se zemí. Ten pocit se Ti možná zpočátku bude zdát drsný, dokud si Tvá noha opakovanými pokusy nezvykne. A zkoušej jindy jít holýma, bosýma nohama po pružné vrstvě jehličí, zkus i pocit, jaký Ti dá orosená tráva, do níž vyběhneš ze stanu nebo chaty brzy ráno!

Hmatej ty různé struktury rodné Země, neboj se příliš ani tepelných rozdílů, jaké Tvá noha pocítí na poledním sluncem rozpáleném štěrku nebo na říjnovou jinovatku zdrsnělé trávy - to vše patří k poznání světa a života!

Člověk by se měl aspoň čas od času vrátit k Matce, z níž vzešel. Ulehnout na chvíli nahým tělem na trávník, na mech nebo na písek říčního břehu. Chodit bos po louce, vnímat, jak se chodidlo citlivě přizpůsobuje nerovnostem oblázků na dně potoka...

Je to všechno zároveň NÁVRAT, návrat do podmínek, z nichž náš lidský rod vzešel a jimž se odcizil. Některé formy odcizení nutně sebou přinesla civilizace, "pokrok", vývoj techniky - přesto je dobré se aspoň občas vracet. A bosá noha Tě vrací Zemi.

Ostatně, chodit naboso v rose doporučovalo mnoho přírodních lékařů; snad to nějak souvisí s elektrickým nábojem, který v sobě nosíme i vytváříme, nebo s jinými silami a silovými poli, které zatím neumíme zjistit ani určit a ani měřit. Snad se nějakým způsobem i vybíjí či vyrovnává nějaké napětí, nějaké negativní faktory, a snad se naopak něco v člověku "dobíjí" - kdož ví...?

Staří poutníci, ti pradávni roveři, putovali naboso třeba až do Svaté Země. Dnes putují různí změkčilí mládenečkové a znuděné "frajie" od baru k baru... A na to musejí mít luxusní lodičky s jehlovým podpadkem i 10 cm vysokým; nedá se v tom dlouho chodit, natož rozběhnout se, povyskočit... Vše je umělé, nepřirozené až do absurdit.

Ve staré ruské knize "POUTNÍK", kterou sepsal neznámý pravoslavný mnich, čteme s údivem o jeho letitém putování od kyjevské Rusi až daleko k sibiřským klášterům. Při hledání moudrosti a Pravdy ušel tento poutník, jehož jediným majetkem byla Bible, nějaká rozjímavá kniha, hůl a ranec se suchým chlebem, několik desítek tisíc verst. Dnes se mnohým mladým zdravým lidem zdá být tučet kilometrů za den příliš mnoho.

Tvrdá bota brzy otlačí nohu, při trvalém nošení deformuje prsty i patu, bortí se klenba nártu. Zažil jsem při vojenském cvičení třídní pochod, kdy - s malými pochodovými přestávkami - jsme s výzbrojí na zádech měli ujít do východiště útoku (ten sám pak probíhal na desetikilometrovém cvičném bojišti) něco přes sto kilometrů. Část vojska "odpadla" už po 35-40 kilometrech; vezli je tedy dál na nákladních autech a "útok" je stejně neminul. Ostatní jsme pochodovali dál a napůl i spali v chůzi. Pro krvavé otlaky na svých hubených patách jsem i já musel přerušit pochod někde po 90.kilometru. Někteří měli hrozné podlité otlaky po celé ploše chodidla - těmi se zabýval vojenský felčar a útoku už jen přihlíželi. Jeden z vojáků měl tak hrozné otlaky chodidla, že mu lékař "svlékl" málem celé chodidlo od ztuhlé, odumřelé kůže, pod níž byla všude jen vodnatá míza a rev. Toto se určitě nikdy nestalo bosému africkému nebo himalájskému běžci, o jehož výkonech jsme četli neuvěřitelné věci: v jakémsi transu překonávají tito zvláštní "poslové" během krátké doby i několik set kilometrů v kamenitém horském terénu! A leccos podobného jsme četli o starých indiánských poslech v Andách. Možná je to vše nadsazené, ale - buď jak buď - naše dnešní změkčilost je faktem.

Roveři by měli občas aspoň opatrně testovat svoje schopnosti, svou "výdrž", svou otužilost. Nevyzývám zde k tomu, aby se všichni stali "železnými

muži" - to nemusí být náš ideál. Ale trochu více mužnosti, trpělivosti, otužilosti, výkonnosti, náročnosti na sebe by neškodilo. Občasné otužování bosých nohou patří do takové průpravy, stejně jako občasné, dobře připravené dálkové pochody. Znáám osmdesátileté turisty, kteří zcela klidně ujdou trasu přes třicet kilometrů se značným převýšením. Pro dvacetiletého rovera by měla být - aspoň jednou ročně - "padesátka" výzvou. Ne často - to zase ničí a opotřebovává klouby - ale občas je dobré to zkusit. A pamatuj: unavené klouby drž v teple! Prochladnutí by mohlo mít těžké následky.

CO JE SNADNÉ A CO JE TĚŽKÉ

Jak je snadné posbírat pár větví a rozdělát oheň, jak je to snadné hřát se u jeho plamenů!

- Ale těžší i lepší je být sám tím ohněm, být tím živým plamenem, u něhož se ohřeje kruh přátel...

Jak je snadné postavit stan, vztyčit nad hlavu tu plátěnou střechu, která nás ochrání před deštěm i větrem!

- Ale jak náročné i jak dobré je sám být ochranou i štítem, umět dát pocit bezpečí alespoň těm nejbližším...

Jak je snadné číst stopy ve sněhu či blátě, rozpoznat, který tvor tudy krácel, běžel nebo se plazil!

- Ale rozeznat včas stín starosti či smutku v očích lidí, které máš rád a kteří na tebe spoléhají, to je nad všechnu zálesáckou moudrost...

Jak je snadné určit směr cesty podle kompasu, slunce či hvězd!

- Ale nade všechno to je správné rozhodnutí a vůle jít za Polárkou Pravdy...

Jak je to snadné uvázat pevnou "dračí smyčku" nebo plochý ambulanční uzel, který netlačí!

- Ale udržet pevný vztah, zůstat dobrým přítelem a bratrem a nebýt nikomu na obtíž, to je dobré a svaté, ale i těžké...

Jak je snadné naučit se rozeznávat byliny léčivé od jedovatých!

- Ale jak úzká je někdy hranice mezi Dobrem a Zlem, jak těžké je někdy správné rozhodnutí!

PUTOVÁNÍ DO SVATÉ ZEMĚ

Henry Thoreau ve svých "Toulkách přírodou", v kapitole "Chůze", píše: "Ti, kteří na svých procházkách nikdy nejdou do Svaté Země, jak to předstírají, jsou pouhými povaleči a pobudy; ale ti, kteří tam skutečně jdou, jsou tuláky v dobrém slova smyslu, jak já to myslím."

Nemám k dispozici anglický text originálu, ale něco mi říká, že ve větě "...jsou tuláky v dobrém smyslu..." použil slovo rover.

Mnoho lidí skutečně jde do své Svaté Země, i když tím není míněna biblická krajina kolem Jordánu a Betléma. A každá jejich cesta do přírody, ba každý jejich krok na pouti životem je vlastně jejich cestou do Svaté Země.

Když se večer vracíš do svého stanu, ke svému ohništi, do svého obydlí, měl by ses tam vracet *jiný*. Vracej se už jiný! Starého člověka nechej na cestě. Měl by ses při návratu vždy cítit o kus, nebo aspoň o malinký kousek dál na své Cestě. Něco musíš při své chůzi krajinou najít, objevit, získat - ale něco též ztratit, něčeho se zbavit, něčeho špatného, brzdícího Tvou cestu do Svaté Země, se vzdát.

Šťasten ten, kdo může alespoň dvakrát v týdnu takto putovat! Kdo si může dopřát pouť, výlet nebo aspoň malou vycházku v tomto vážném smyslu a záměru. I malá, velmi malá pouť je tou správnou poutí, když ji vezmeš vážně, oproštěn od všeho překážejícího.

Rovere, poutníku! Víc než své nohy, víc než svou hůl, potřebuješ k tomu své vidoucí oči, svou přemýšlivou hlavu a nejvíc - své srdce, otevřené Pravdě a Poznání.

PROCHÁZKY - VYCHÁZKY - VÝLETY - VÝPRAVY - TOULKY

Pět slov s odlišným významem. Ujasněme si je tedy trochu.

PROCHÁZKA:

Pomalejší chůze, malá pohybová aktivita, třeba s rukama za zády po nedělním obědě... Běžný "špacír" měšťáků...

VYCHÁZKA:

V tomto slově už cítíme jakýsi záměr. Skauti nebo roveři si vyjdou do přírody, mají při tom jistý plán, cíl, program. Fyzicky může být vycházka i velmi náročná.

VÝLET:

Pamatuješ se na školní výlety? Společná cesta vlakem nebo autokarem někam dál, s cílem poznat kus nové krajiny, jiná města, jiné prostředí. Výlety jsou téměř vždy kolektivní, jejich výhodou je usnadnění dopravy na místo atd.

VÝPRAVA:

To už není jen vycházka nebo výlet. Na výpravu se musíme řádně připravit a vypravit. Máme přesně daný cíl i záměr, bereme sebou řadu věcí, nutných pro delší cestu nebo pro nocleh pod širým nebem. Dělalí jsme v mládí "polární" výpravy s karavanou saní, na nichž jsme měli připevněny potřeby - sekery na sekání paliva, celtý pro zbudování ochranné zástěny před ledovým větrem, lana, brusle (když šlo o výpravu po zamrzlé řece) atd.

TOULKA:

Vycházka nebo i menší výprava, bez předem určeného cíle. Svobodné putování krajinou s cílem nejen si oddechnout od městského života, ale vidět krásu přírody, radovat se z náhodně objevených věcí, nových míst, ze všeho kolem. Libovolné zastávky tam, kde se nám líbí. Žádný časový plán. Sám, nebo jen s několika málo blízkými společníky.

Poznal jsem a vyzkoušel pochopitelně všechny druhy cest do krajiny blízké i vzdálené. Ale čím jsem starší - tím víc doceňuji kouzlo svobodných toulek přírodou. Třeba po sté toutéž stezkou - a přece vždy nějak nově, vždy se zvědavým, dychtivým zrakem, který nikdy neomrzí zeleň stromů, modř nebe, šumění lesů, křik divokých ptáků...

Není nad volné toulky přírodou i vesnicemi, lesy i starými zámeckými parky, po hřebenech hor i pěšinkami kolem potůčků v údolích, nádvořími zpustlých hradů i úzkými uličkami historických měst...

Jdu, kam mne nohy donesou - a jsem omezen jen nutností vrátit se navečer pod střechu, k noclehu, k odpočinku, ke knihám, které tvoří také důležitou část mého života. Někdy - ale spíš výjimečně - беру knihu i do chlebníku, abych četl v přírodě; ale to jen tehdy, když chci spojit četbu či studium s pobytem na volném vzduchu. Většinou se plně soustředím na přírodu samu - to je ta kniha, která nikdy neomrzí a jejíž stránky jsou vždy otevřené.

A denně děkuji Bohu za to, že mi dal vidoucí oči. Umět se dívat na svět kolem - a chtít i vidět, zajímat se, těšit se z viděného, to není dáno každému. Je to dar. Jsem o tento rozměr bohatší. Jsem dodnes až dětsky zvědav na všechno dění v přírodě: kdy rozkvetne první lýkovec, kdy se na jaře objeví kormoráni na velkém jezeře poblíž našeho města, kdy bude možno trhat první čerstvé listy česneku medvědího v lužním lese... Víím, kde v Olomouci rozkvétají jako první drobné žluté růže, kde mají první krokusy, kde i v lednu pokvete keř kolvie; víím, kde sídlí ondatry, kde nejbližší jsou kolonie krkavců, kde už koncem května lze najít kozáky - janky... Ale to vše by bylo jen vnější pozorování, jen jakási přírodní podívaná, kdyby to vše se ve mně nespojovalo do vřelého obdivu, obdiv kdyby nepřerůstal do zbožného úžasu nad velikostí všeho života, a ten úžas kdyby nepřerůstal v trvalou pokoru. Pokoru před Tvůrcem.

Tím vším obohacen, tím vším pozměněn, vracím se z toulek.

VŠESTRANNOST - NEBO SPECIALIZACE?

Snad jsi takového člověka poznal někde při společné zábavě: hovořilo se třeba o literatuře - a on mlčel. Přešlo se na otázky ekologické - a on mlčel. Pak někdo začal o otázkách zdraví, o průměrné délce života u nás - každý k tomu chtěl i měl co říct, ale on "moudře" mlčel dál, prostě pořád...

Když odešel, někdo se zeptal: Je to nezámek, nebo neznalost? Nebo je to nějaký podivín, že nic neříká?

Ne, ne - vysvětlil kdosi - on se prostě v ničem nevyzná, než v těch svých počítacích, už ve škole se zajímal jen o matematiku...

Tedy úzký specialista, zcela uzavřený jiným poznatkům, které nechce brát na vědomí - aby mu snad "nezatěžovaly" jeho odbornickou hlavu... Je to dobré, je to správné?

Proti němu lze postavit sympatický typ člověka všestranně vzdělaného, který se dobře vyzná v celé řadě oborů a v některých dokonce i vyniká. Takovým člověkem byl ve své době - v renesanci - Leonardo da Vinci. Opravdový "renesanční" člověk! Byl v mládí tělesně velice dobře zdatný, vytvořil, dalo-li by se to tehdy tak nazvat, řadu "rekordů" siláckých i atletických. Byl znamenitým "inženýrem", který řídil stavbu hrází, opevnění měst a vynalézal nejrůznější stroje - dochoval se náčrt helikoptéry, kterou lidstvo uskutečnilo až za několik století. Byl anatomem, kreslil lidské orgány podle tehdy odvážných pitev, výborným hudebníkem a hlavně skvělým sochařem, malířem a kreslířem - jen ironií osudu se stalo, že z jeho díla se dochovalo tak málo...

Toto je ovšem zcela výjimečný případ - renesanční genius. Ale i dnes znám "renesančních lidí" dost a dost. Je zajímavé, kolik lékařů vyvažuje svoji náročnou profesi např. aktivně provozovanou hudbou, vlastní literární nebo výtvarnou činností, nebo sběratelstvím a znalectvím uměleckých děl. Slavný matematik Einstein hrál na housle, lékař - humanista Albert Schweitzer dokonce koncertoval jako varhanní virtuos, vedle toho psal filosofické, etické a náboženské texty vysoké úrovně. Vynikající malíř Ludvík Kuba byl výborným hudebníkem, který sesbíral a zapsal tisíce slovanských písní.

Prostě - alespoň vícestrannost, když už není možná všestrannost. Ta není dnes, při obrovském nárůstu oborů a vědomostí, už možná.

Na jedno bych chtěl naše rovery obzvlášť upozornit. U nás se dnes neobyčejně zanedbává poesie a lidová píseň. Pasivní poslouchání většinou mělké a bezduché moderní hudby nikdy člověka neobohatí a nepovznese tak, jak několik veršů, přečtených v pravou chvíli - a třeba u večerního ohně. Poesie by neměla chybět ani v moderní přetechizované době v žádné knihovně. A lidová píseň? Je to hlas našeho rodu, zvuk naší krve. Formovala se staletími, zrála, krystalizovala do nádherné podoby - a my ji dnes zapomínáme!

Jsou u nás obdivovatelní Indiánů, kteří horují pro indiánské vzory do té míry, že se učí znát těch pár indiánských písní, které jim ostatně zapsali bílí etnografové (např. A.C.Fletcher, jehož malá sbírka vyšla u nás už v r. 1925 pod názvem "Indiánské zkazky a písně"). Nic proti tomu - je dobré znát to nejhodnotnější i z cizích kultur. Jenže naši indiánofanatici odmítají na táborech zpívat naše vlastní národní písně, aby jim to nezkazilo prapodivnou iluzi, že jsou skutečnými Indiány... To už je scestné a divili by se tomu sami Indiáni. "Bílý muž nám bere naši kulturu", vyjádřil se prý nějaký indiánský šaman ke zprávě, že v

Evropě se šíří indiánské rituály, ornamenty a písně. Chápu jeho znepokojení: každá kultura je natolik specifická, že její přenášení do zcela jiného prostředí, do jiných kulturních souvislostí, mezi lidi zcela jiného založení a jiné krve by mohlo způsobit oboustranné škody.

Hudba, píseň, poesie... Může-li něco vyvážit suchopár konzumní společnosti, může-li něco aspoň trochu zjemnit duši, pak je to poesie. Dejme jí místo v našem životě!

SKAUTING A ROVERING V DOBĚ OBECNÉ ETICKÉ KRIZE

Nejdříve chci čtenáře poprosit, aby mne hned neobvinil ze záliby v katastrofických vizích. Dlouho jsem vážil, zda má vůbec smysl vypočítávat zde všechny negativní vlivy, které se dnes projevují, mnohé z nich zcela nově. Soudím však, že máme-li s něčím bojovat, něčemu čelit, musíme si především ujasnit, o co jde. Co je nebezpečné a jak je to nebezpečné.

Zabýval jsem se celý život výchovou a vzděláváním mladých lidí, vystudoval jsem pedagogickou fakultu, učil řadu let na základních školách a třicet let na pedagogické fakultě. V mládí jsem vedl nejdřív "čtenářský klub MH" - slabou a nedokonalou náhražku skautingu za Protektorátu, po válce skautskou družinu a pak skautský oddíl. Celý život se zajímám o výchovné proudy a metody, porovnávám, hledám. I v kultuře a umění oceňuji především to, co mohou dát výchově a povznesení člověka. A proto jsem krajně znepokojen dnešní situací, dnešním stavem morálky, dnešním úpadkem morálky.

Promiskuita. Pornografie, dostupná i dětem na každém stánku. Kouření a alkoholismus už od velmi mladých let. Drogy a narkomanie. Otevřené hlásání "neškodnosti" tzv. měkkých drog. Propagování nevázaného způsobu života v televizi i tisku. Zločinnost všeho druhu. Krádeže, loupeže, podvody ve velkém. Vraždy, násilí, brutalita. Šikanování v armádě i v učnovských internátech. Mafie malé i velké. Sekty všeho druhu, mnohé scestné a nebezpečné. Satanisté.

Absence "hrdiny", zmizel i ideál čestného člověka. Nepravý ideál: milionář, požívač krásy, povalující se na plážích a v luxusních hotelech. Filmové thrillery názorně vyučují násilí. Kult ženské krásy na jedné straně, kult hrůzy, ošklivosti a zrůdnosti za druhé straně - i v dětských kreslených filmech. Roste počet lidí, kteří nikde nepracují - a přitom mají pořád plno peněz. Odkud? Za vším je zločin, "špinavé" peníze se u nás snadno properou, pánům politikům je toto vše lhostejné, vidí jen svou moc, úspěch, prosperitu kapitálu. Vznikly kluby milionářů, zatímco dětské družiny jsou vyhazovány ze sklepních kluboven, které si vlastní prací zařídily, a na jejich místo se tlačí bary a různě maskované nevěstince, masážní salóny, "erotické služby", herny atd. atd.

Nepíše se mi lehký tento seznam - a není zdaleka úplný! Proti některým jevům jsem se snažil psát do novin - aspoň něco vyšlo v brněnské i pražské

Lidové demokracii. Jiní redaktoři odbudou vše frází, že "nelze vše vidět černě", že se nemá "sýčkovat" a že vlastně se nic neděje, neboť: "V mnoha zemích je to daleko horší!"

A v této situaci už potřeby obnovujeme náš skauting, naše výchovné junácké hnutí. Vidíme v něm jednu z posledních šancí, jak alespoň část mládeže udržet na správné cestě životem, jak ji zajímavým a promyšleným programem odvést od všech těch krajně zlých vlivů, které se jako špinavá řeka valí naší zemí, naším národem.

Přemýšlel jsem, proč se u nás tak snadno uchytily všechny ty negace, které pod záminkou plné demokracie a svobody podnikání přišly k nám odjinud. Jediné vysvětlení jsem našel: náš národ je silně pokřiven desetiletími dvoji totality - tou rudou totalitou pak daleko, daleko více, neboť byla prosazována i našimi lidmi, i valná část našeho národa se "zapojila" do devastace všech mravních hodnot. Za nacistů, za dob "hnědé" totality zbývala aspoň víra. Lidé věřili v mnoho věcí - v návrat svobody, věřili i ve věčné duchovní hodnoty. Tuto nosnou víru, víru v cokoli věčného, víru v hodnotu lidské *duše*, tu jim 40 let vytloukala z hlav i srdcí komunistická výchova - a dnes v tom neblahém působení leckdo pokračuje pod jiným názvem. Stav *duše* tohoto národa je nedobrý - a přesto se musíme pokoušet aspoň něco zlepšit. Roverské "Sloužím" nabývá v těchto souvislostech nesmírné závažnosti i závaznosti !

O PŘEKÁŽKÁCH, NESNÁZÍCH, NEBEZPEČÍCH A NÁSTRAHÁCH NA CESTĚ

Hlad a žízeň, vedro a zima, déšť a prach silnic, někdy osamělost, jindy únava, různá nebezpečí - to jsou průvodní znaky našich cest, všeho našeho putování na tomto světě. Mluví o tom každý cestopis i každý dobrodružný "chlapský" román.

Jsem přesvědčen, že všechny tyto nesnáze, potíže i nebezpečí by měl každý mladý člověk občas zakusit a hlavně překonávat - jen tak opravdu pochopí mnohé věci, získá zkušenosti, přijme správné životní zásady a naučí se vážit si darů života!

Jsou i jiné nástrahy a obtíže, než ty vnější. Jsou neustále skryté v nás samých, číhají a hrozí proměnit náš život v liknavé žívoření lenochoda. Je to vlastní lenost. Mátožná, neplodná snivost. Bezcílnost. Jindy zase zbrkllost, bezhlavost, hazardérství: životem, zdravím, majetkem, dobrým jménem. Nebo jiné "brzdy" pravého života: nevíra, nedůvěra ve všechno, malomyslnost, netrpělivost.

Myslím, že se snáze překonávají ty vnější překážky a nástrahy fyzického rázu, než ty povahové vlastnosti, ať už vrozené nebo získané. A přesto je třeba se s nimi denně rvát - jako svatý Jiří se statečně bil s drakem Zla.

Jedinečným způsobem mluví o tomto náročném boji, jímž se stává z chlapce Muž a z dívky opravdová Žena, Rudyard Kipling ve své básni "Když". Známa je u nás hlavně v krásném převodu Otokara Fischera. Nelze z ní jen citovat, je nutné ji číst celou. *Bratře, sestro, čti:*

KDYŽ

Když bezhlavost svým okem klidně měříš,
ač tupen, sám že nejsi bezhlavý,
když, podezírán, pevně v sebe věříš,
však neviníš svých soků z bezpráví,
když čekat znáš, ba čekat beze mlloby,
jsa obelháván, neupadat v lež,
když, nenáviděn, sám jsi beze zloby,
slov ctnosti nadarmo však nebereš

když umíš snít a nepodlehnout snění,
když hloubat znáš a dovedeš přec žít,
když proti triumfu i ponížení
jak proti svůdcům spolčeným jsi kryt,
když nezoufáš, nechť pravdivá tvá slova
lstí bládků jsou pošlapána v kač,
když hroutí se tvé stavení, a znova
jak dělník v potu lopotíš se dál,
když spočítat znáš hromadu svých zisků
a na jediný hod vše riskovat,
zas po prohře se vracet k východisku
a nezavzdechnout nad hořem svých ztrát,
když přinutit znáš srdce své i činy,
by s tebou vytrvaly nejvěrněji,
ač tep a pohyb uniká ti živý
a jen tvá vůle káže: "vytrvej",

když něhu sneseš přílišnou i tvrdost,
když svůj jsi, všem nechť druhem jsi se stal,
když, sbratřen s davem, uchováš si hrdost
a nezpyšníš, byť mluvil s tebou král,
když řekneš: "Svémi vteřinami všemi
mně, čase, jak bych závodník byl, služ!"
- pak pán, pak vítěz na širé jsi zemi
- a co je víc: pak, synu můj, jsi muž!

Soudím, že každou překonanou nesnází i každým odříkáním člověk roste. To je - mimo jiné - i smysl různých půstů, tělesných zkoušek i závodů. Putování odlehlou krajinou, v níž není za každým rohem kiosky s chlazenými nápoji, ani zastávka autobusů, kde není ani telefon, jímž by bylo lze přivolat okamžitou pomoc a v dohledu není ani člověk, který by nám hned pomohl či poradil, je náročné, ale přináší nenahraditelné poznání. Teprve když něco nemáme, když něco opravdu potřebujeme (a nejen chceme!) a není nám to hned dáno, pak si toho více vážíme, více to dovedeme ocenit.

To by měli vědět všichni ti vychovatelé i všichni ti přelaskaví rodiče, kteří vždy spěchají splnit každé přání svých rozmazlených dětí. Rozumějme: ne *potřebu*, ale každé i hloupé přání!

Teprve když něco ztrácíme, teprve když něco opravdu potřebujeme a nemáme, když nám opravdu naléhavě něco chybí, objevujeme pravou cenu toho - a vážíme si toho pak doopravdy. Věř, že je proto víc než dobré, abys občas v životě skutečně

- *zakusil hlad, pak si budeš umět vážit i okoralé kůrky chleba,*
- *zakusil žízeň. Pak si budeš vážit každého doušku obyčejné pramenité vody, kterou v lese piješ ze spojených dlaní,*
- *strádal někdy zimou, abys ocenil dar ohně i oděvu,*
- *promokl až na kůži, abys docenil hodnotu přístřeší, byť by to byl ten nejskromnější stan, nejchudší dům, ba i úkryt pod stromem nebo převis skály v horách,*
- *zabloudil v lesích či v horách, abys ocenil každé lidské znamení, každou zbudovanou cestu a ukazatel směru,*
- *pocítil osamělost, abys dovedl ocenit dar přátelství,*
- *poznal i opuštěnost, abys pochopil smysl lidské soudržnosti.*

PŘEKROČIT ŘEKU

Život nás nevede jen po slunné rovině. Vede někdy do temných strží, dolů, kde hučí dravý proud. Pak nezbyvá než překročit řeku, dosáhnout druhého břehu.

Přejít na druhý břeh - v přírodě i v životě - to je víc, než jen popojít kousek cesty! Ať už přejdeš po pohodlném mostě, ať už překonáš kamenitý brod či prostě přeskočíš proudící potok - něco se událo. Jsi najednou jinde, v jiném pásmu, v jiném silovém poli, jsi na protilehlém svahu. Přemýšlej o tom! Je v tom víc, než jen překážka na cestě, je to i předěl, o kterém vědí jen nemnozí, je to změna, kterou vycítují jen obzvlášť vnímaví lidé. Překročit proud je vždy důležitý bod každé cesty: doposud jsi sestupoval, jakmile však přeskočíš řeku - začínáš *stoupat* !

Bratře, sestro, zamysli se nad touto filosofií poutníka životem. Všichni jsme poutníky na cestě za úspěchem - ale důležité je, co tím úspěchem rozumíme. Byl by to nízký cíl, kdyby šlo jen o úspěchy hmotné.

Jsou okolnosti v životě, které Tě donutí zůstat dlouho dole, v dravém proudu, které Ti nedovolí vystoupit hned na protilehlý pevný břeh, stoupající do svahu vzhůru. Pak máš dvě možnosti: buďto jít pohodlně s proudem, do nížin, do zbahnělých a zlenivělých zátočin - nebo se dát namáhavě vzhůru, proti proudu, stoupat stále užším a kamenitějším korytem.

Věz, že jen cesta proti proudu vede vzhůru, k pramenům.

A vzpomeň na krásné Setonovo podobenství o stoupání na Horu!

SKAUTING, ROVERING A HISTORIE

Zamýšlím se nad obsahem mnoha skautských příruček. Většina z nich správně chápe přírodu jako dějiště i učebnu skautského programu - proto preferuje požadavek, aby si všichni skauti osvojovali znalosti přírodovědné. Hodně místa je v těch starých i novějších příručkách věnováno znalosti stop ptactva a zvěře, znalosti rostlin a stromů, např. rozlišování keřů a stromů podle pupenů, listů, kůry atd. To je všechno správné a velmi potřebné i užitečné. Méně už myslíme na znalost krajiny, její morfologie (utváření terénu) a už nejméně na znalost a poznávání oněch stop, které na tváři naší země zanechala historie.

A přece - právě toto by mělo být dnes předmětem intenzivního zájmu každého skauta i skautky: umět číst z tváře země, ze všech těch dobrých i špatných stop, které zde zanechaly postupně kmeny i národy, zde žijící od nepaměti. Připisujeme-li velký význam např. znalosti stromů a keřů pro pochopení přírodního rámce, v němž žijeme, proč neuznat, že velkou důležitost pro pochopení dějinného rámce, v němž žijeme, má aspoň minimální znalost např. stavebních slohů, které u nás v průběhu více než jedenácti set let poznamenaly stavební památky. Umět rozpoznat z úloмку portálu, nalezeného v ruinách hradu, že šlo o románský, gotický nebo třeba renesanční objekt, umět z náhodně nalezeného střepu popelnice určit, jak asi stará kultura v tom místě existovala, to je velmi důležitá znalost. Je to kulturní a historické stopařství - a já se velice přimlouvám za to, aby mu byla v oddílech i kmenech - a rovery především! - věnována co největší pozornost, zájem i čas. Není-li v oddíle dostatečně vzdělaný bratr, nestyďme se přizvat si na besedu odborníky, dosažitelné v okolí. Historiky, archeology, pracovníky muzeí. Nikdo vám neodmítne pomoc!

Měl jsem kdysi, na nějakém zájmovém autokarovém zájezdu po Čechách, nevšední zážitek. Jako průvodce se na část trasy posadil k mikrofonu vedle řidiče nenápadný starý pán, typický "zapadlý vlastenec" z tamního kraje. To, co vyprávěl cestou, byl přímo koncert: u každé vesnice i vesničky, kterou jsme projížděli, věděl něco zajímavého... Zde se narodil spisovatel ten a ten, tady žil v minulém století známý písmák, teď jedeme kolem "zpívající lípy" (a pověděl

příslušnou historku nebo pověst); tady se bojovalo za válek s Prusy a tady zase je umístěn děj toho a toho románu... Někde kázal průvodce na chvíli zastavit, doběhl někam pro klíče od kaple nebo kostela, vyprávěl, ukazoval - bylo to nádherné. Bylo cítit, že je zapálený pro historii kraje, že se tím s láskou zabývá celý život, že je hrdý na svůj kraj i na celý národ. Takoví lidé jsou solí naší země, jsou to udržovatelé nepojmenovatelných hodnot, těch, které nepominou, i když se u nás vymění stokrát jména bank i složení "úspěšných" vlád... Takovými lidmi se udržuje tradice, vlastenectví, národní hrdost i vůle žít dobře, poctivě, krásně.

Vzadu v autokaru seděla parta mladších lidí, kteří na něčí pozvání doplnili počet účastníků zájezdu. Leccos jim bylo k smíchu. Necháпали zřejmě náš podivínský zájem o ty staré historie, znuděně obcházelí kolem, když jsme se seskupili kolem průvodce u nějakého pomníku. A přece - postupně i je, aspoň některé, strhlo živé vyprávění - ztichli a přidali se k naslouchajícím.

Sestro, bratře, buď vždy mezi naslouchajícími! A snaž se poznat co nejvíc z historie vlastní země, vlastního rodu!

Příteli ze zájmového kmene Euroindianů! Opisuješ si názvy v lakotštině, učíš se historii indiánských kmenů na severních pláních Ameriky, víš, co znamenají zářezy na orlích perech, přejímáš rituály starých Dakotů - ale zдалipak vůbec víš, kdo byl první český král? A poznal bys aspoň, že kaplička na Řípu je románského slohu?

Nebo: zдалipak bys poznal erb města, ve kterém žiješ? A zdali víš, kam až v minulosti sahala moc Koruny české? A víš vůbec něco o historii kraje, v němž jsi se narodil? Nebo už pro Tebe nemá hlas vlastní historie, hlas vlastních předků, vůbec žádný význam?

Zesmutněl jsem, když jsem v televizi viděl malou anketu, zachycenou na Václavském náměstí v Praze ve dnech 25.výročí upálení se Jana Palacha na protest proti sovětské okupaci. Mnoho mladých lidí nedokázalo dát odpověď, o co to vlastně šlo, jeden dotázaný na jméno hrdiny nereagoval vůbec... Už je to přece dávno, čtvrt století, co je nám po tom, my žijeme t e ě svůj vlastní úspěšný život...

Ale abych skončil trochu optimističtěji: tatáž televize přináší soutěžní seriál "O poklad Anežky České". V něm vystupují vesměs mladí lidé různých oborů - takoví, kteří se historií zabývají amatérsky, jen proto, že mají zájem o minulost, o náš národ, o kulturní památky. A jejich znalosti jsou opravdu imponující - **znají nejen data a jména, ale i souvislosti, vztahy a význam těch dávných dějů**, jichž jsou zámky, hrady, města, pomníky, chrámy, obrazy, erby i knihy svědectvím. Existence takových mladých vzdělaných lidí - a vůbec všech mladých, kteří chodí kolem s vidoucíma očima a otevřeným, stále dychtivým srdcem, mne vždy znovu povzbudí: ještě není zcela všechno ztraceno!

Ano, takoví lidé, mladí i staří, jsou opravdu solí země. Vidím v nich kus naděje, jiskřičku v těchto nelehkých dobách. Přidej se k nim, bratře rovere, sestro skautko!

SKAUTING, ROVERING A EKOLOGIE

Naučme se rozeznávat tři nová slova: **ekologie** - věda o životním prostředí, **ekofilozofie** - souhrn postojů a názorů, týkajících se ekologie, a **ekoetika** - mravní stanoviska, z nichž vyplývá správné chování člověka, takové, které neničí ani nepoškozuje životní prostředí a podmínky zdravého života, ať už v globálním nebo jen lokálním rozměru.

Lidstvo je nad propastí, podřezává si větvičku, na které visí jeho bytí a nebytí. Denně končí existence několika živočišných a mnoha rostlinných druhů - nadobro, navždy, navěky. Pár bláhovců mluví o genofondech, v nichž uchováme trochu semen, trochu tkání, trochu buněk z hynoucích druhů: snad to za pár století někdo oživí a uvede znovu do světa... Jak je to všechno smutné - a jak ničemně lhostejné zůstávají k tomu všemu vlády - a některé dokonce dále přispívají ke zhoršení tohoto stavu. Včetně vlády naší - toto píšu v lednu 1994 s plným vědomím závažnosti situace.

Velmi se zlobím, když např. vidím v naší televizi "Minutu s ekologií": po mnoha znělkách a titulcích se objeví jakási maškara kovboje, cinkajícího ostruhami na křivých nohách. Ten se pak hrozivě zatváří na člověka, který odhodil na zem jakousi krabičku. Toť vše.

Tak tomuhle zavádění, za něž dokonce televizi platíme, někdo říká ekologická osvěta. Ne! Někdo z nás spíš dělá hlupáky! Jde přece jen o nicotný případ dělání svinčíku, nepořádku - a tím se zamlouvají velké, obrovité, hanebné případy zločinného ničení našeho životního prostředí, na nichž se podílejí různé průmyslové "lobby" s výslovným souhlasem vlády, včetně "ekologického" ministra! Ekologicky významné by bylo např. zastavení výroby freonů, postavení množství malých vodních, větrných i slunečních elektráren - ale tomu tvrdě brání uhelné "lobby", mafie ředitelů podniků až po vládu, která vidí jen rychlý momentální zisk a prospěch.

Vysbírají-li někde skautíci staré hrnce a pneumatiky ze dna nějakého potoka - je to chvályhodné, ale je to pouze lokální úklid, dělání pořádku za nepořádné lidi. Zaplať Bůh i za to, jenže skutečně zásadní věci musí dělat vláda, podniky, instituce.

Zatím však od vážných věcí odvádí pozornost zmíněný křivonohý kovboj...

KOMU PATŘÍ LESNÍ MOUDROST

Lesní moudrost, jak já ji chápu, je souhrn znalostí, dovedností a praktik života v přírodě a s přírodou. Je to i souhrn chápání a postojů člověka k přírodě; je to moudrý a přirozeně pravdivý a mravný život, životní styl, životní filosofie.

U nás se vědomé hledání Lesní moudrosti "přiodělo" odlišným krojem dvou původně příbuzných hnutí - nejdříve skautského, v němž prof. A.B.Svojsík vědo-

mě vzal pro své junácké hnutí to nejlepší jak od E.T.Setona, tak od R.Baden-Powella; o pár let později woodcrafterského, v němž prof.M.Seifert, nejdříve zapálený pro skauting, modifikoval podle Setonova woodcrafterského pojetí svůj český model výchovy Lesní moudrosti (= název, šťastně volený právě Seifertem, je širší a hlubší, než americké slovo "woodcraft") v tzv. Lize Lesní moudrosti. Tato však - vinou velmi složitých okolností i vinou pozdějších zavádějících ortodoxně indiánských programů - nikdy nedosáhla většího rozšíření; v současnosti (1994) má asi 1300 zapsaných, ale jen asi 900 aktivních členů.

Zde však nebude řeč o organizacích - o Lize apod., ale pouze o Lesní moudrosti, o ideálu, o hodnotě, o výchovném a životním stylu- a to je majetkem všech! Ideály a hodnoty životního stylu - který nazýváme Lesní moudrost, patří všem !

Napsal mi jeden neprávem pohněvaný woodcrafter: "Skauti nám berou setonovský program!" To je nesmysl a hluboké nedorozumění. Předně: Seton zakládal původně skauting a teprve později - v amerických poměrech - odlišil ho více od Powellovy linie, zdůrazňující více výchovu občanských ctností, a dal mu romantičtější podobu se vzorem severní Americe nejbližším - tedy indiánským. Po celý život však se světovým skautingem sympatizoval a vyjádřil to i svým odkazem - mnoho odkázal právě americkým skautům, právě skautům, neboť woodcraft se ani za jeho života v USA příliš neujal...

Ale hlavně, milý bratře woodcraftere: nikdo Ti nic nebere! Dělej svůj program - a máš-li rád Setona, měl bys být rád, bere-li z jeho studnice (o níž sám Seton řekl, že ji "vykopal, aby i jiní mohli z ní pít") co nejvíc lidí. Skauti berou od začátku; už Svojsík uvádí Setona jako spoluzakladatele skautingu.

A to nejdůležitější: idea, hodnota čehokoliv patří vždy především tomu, kdo ji správně pochopí a správně aplikuje, realizuje!

Vidí-li část dnešních českých woodcrafterů svůj program jen (nebo hlavně) v nápodobě indiánských vzorů - od pošívání mokasinů korálky podle dakotských předloh až po bederní roušky a dýmkový obřad - pak nelze než s politováním konstatovat, že nejde o Lesní moudrost. Ta není věcí žádného kroje - tu může najít i člověk třeba v kárované košili, který ani nezná slovo woodcraft, ani nechce chodit v bederní roušce, ani kouřit dýmku míru - ale má **správný, citlivý vztah a postoj k přírodě, úctu ke všemu tvorstvu a dovede moudře a mravně - v přírodě a s přírodou - žít.**

Od dob, kdy byl zakládán skauting i woodcraft, uplynulo již bezmála století... Hodně se ve světě změnilo a tak i Lesní moudrost, která je obsahem a duchem programu obou hnutí, obou výchovných proudů, se mezitím v lecčem proměnila, doplnila i prohloubila.

Vickrát jsem už vyslovil názor, že český skauting - junáctví - je **syntézou** toho nejlepšího ze zakladatelského díla Setonova, Baden-Powellova, Svojsíkova a všech dalších velkých osobností našich junáckých hnutí. Přibýlo mnoho českých prvků, českých zkušeností - vždyť jsme zemí Komenského! Lze právem mluvit o specificky českém junáctví, vhodném i pro dospěléjší a starší lidi (na rozdíl od tvrdošíjně hlásané téze západních skautských centrál, že skauting je jen pro děti - jaký nesmysl! Je-li něco dobré, pak to přece musí být dobré a užitečné po celý život! Nepodléhejme tolik zkostnatělým a zmrtvělým cizím názorům - jsme už dávno dál!

Lze také prokázat existenci české školy lesní moudrosti, ať již to chce někdo vzít na vědomí nebo ne. Její prvky jsou přítomny v programech mnoha skautských oddílů i woodcrafterských skupin i - a to snad nejvíc - u jednotlivců, opravdových "osamělých strážů" obou hnutí.

Já sám považuji kvality a myšlenky a zásady Lesní moudrosti za to nejceněnější, co obsahují junácká hnutí, ať už skauting s rovingem, nebo woodcraft. Jsem dokonce přesvědčen, že bez Lesní moudrosti by ani skauting nebyl úplný.

Mnoho našich skautských táborů už přiřadilo k tradičním českým podsadovým stanům i typy - velký kruhový indiánský stan, v němž je možno udělat i ohniště. To je dobré obohacení tábornické praxe. Řada mladších skautů si v létě na táboře ráda zahraje na Indiány - proč ne, řekl jsem už někde, že dětství je věk her. Řada starších skautů ráda čte o Indiánech a bere si mnoho poučení z těch vlastností a dovedností které nepochybně měli - tak jako mnohé jiné přírodní národy, od nichž se lze též učit. To vše je dobré i vhodné. Moc bych si však přál, aby naši skauti a roveři nezabloudili nikdy do omylu, který jsme po obnovení Ligy lesní moudrosti r. 1990 rozpoznali u jejího vedení a části kmenů - že by k realizaci ideálů Lesní moudrosti bylo nutně zapotřebí indiánského oblečení, dekoru, rituálů, písní ba i - náboženství. Je to nejen omyl - je to zavádění naší mládeže někam, kde už začíná blud, sekta, popírání civilizačních hodnot a odvrát od vlastních národních tradic. Cesta proti vývoji, proti proudu času k umělému primitivismu, který může být nebezpečný zdravotně, rozumově i morálně - a to přes všechna opačná a chlubná tvrzení! Pomalované tělo v bederní roušce, kolující dýmka a jiné praktiky - to *není* cesta české mládeže!

Dlouho a intenzivně jsem přemýšlel nad otázkami Lesní moudrosti - a vlastně celý život ji hledám při každém svém pobytu v přírodě, ať už tam jdu sám (a to je nejčastěji), nebo se skupinou příbuzně smýšlejících lidí. Ale i když jdu daleko od města zcela sám, nikdy se necítím osamělý - všude vidím život. Považuji za dar, za zvláštní milost, že i v tom nejmenším živém tvorů vidím příbuzného, bratrskou bytost se zvláštním posláním. Co na tom, že nerozumím, jaké poslání má na Zemi, ve Vesmíru pták, brouk, červ, bakterie - ostatně, nechápeme plně ani vlastní poslání a smysl. Stačí mi vědět, tušit, cítit, že **nějaký vyšší smysl to vše má**. A tak nejdůležitější zásadou, kterou přijímám bez výhrad, je - **nezabíhej, neubližuj**.

Ach ano, vím, že kvůli potravě, nevyhnutelně nutné, abych žil - a abych splnil skromný úkol, který jsem si předsevzal - je nutné zahubit: živou rostlinu, rybu, kterou pro mne kdosi uloví v moři, chovné dobytče, které někdo na jatkách zabije, aby řada lidí, kteří nedokáží žít jen z rostlinné potravy (ale i tam jde o zahubení, byť někteří soudí, že "nižších" bytostí - ale kdo to ví bezpečně?!), mohla dále existovat. Je možné se ovšem uskrovnovat - **to je ta správná cesta, která je zároveň cestou ekologickou, ekoetickou**; tou jdeme. **Omezit maso, neplytvat vůbec ničím**. My Evropané prý stejně jíme až pětkrát tolik, co třeba průměrný Vietnamec nebo Ind...

Myslel jsem i na různé vlastnosti, které by skaut, rover, žák Lesní moudrosti, opravdový muž, opravdová žena měli mít. Před časem jsem se to pokusil shrnout v delším textu, jakési "básni" ve volném verši, volně plynoucím rozhovoru s mladším bratrem na Cestě. Část toho textu Ti zde opíšu - máš-li zájem, přečti si kousek z mé "Cesty k horám" .

(Výňatek z veršované poemy-eseje "Cestou k horám", 1993:)

.....

Pravím ti, chceš-li dospět v muže,
jdi cestou Lesní moudrosti.
Vždyť mělká, zchytralá moudrost města,
ta divná městská existence,
nevede vzhůru. Říkává se někdy:
bahno velkoměsta. Nikdy však nesetkáš se
s bahnem či hříchem lesa!
Přijde-li člověk zpátky do přírody,
půjde zpět k prapůvodní Síle.
U pramene je všechno ještě čisté, živé -
vracej se k pramenům! V tom je smysl Cesty,
zvané tak krásně: Lesní moudrost.

Vydej se na tu cestu
tak jak jsi, nehledej zvláštní roucha,
vol barvu lesa, nikdy řvavě rudou.
Jdi v pevném oděvu, co snese šlehy houštin,
co snese déšť a sníh a třeba krupobití.
Jdi v botách, které chrání nohu
před hranou skály i před vlhkem mokřin.
Převlékat se do romantických krojů
sluší jen hircům. Patří to na jeviště.
Přemíra cetek a odznaků na šatě
svědčí o jednom: to není skromný muž.

Pamatuj, že věrným znakem muže
je jeho čin;
a vrásky vryté strádáním do tváře,
sežehlé sluncem či spálené mrazem,
jsou pravým odznakem všech zkoušek.
Muž nedbá vnějších poct a slávy!
Slávou je mu celý jeho život,
žitý naplno a plně, jak jen ho žiti lze;
a bohatý, přebohatý i v nouzi na poušti...
Vidím v duchu příklad:
Muž, schýlený v sedle, který právě projel

strašlivou Mohawskou poušť. Bůhví,
co ho tam vedlo a není nutné to vědět,
vím jen, že je to muž, chlap každým rysem
své poustním sluncem sžehlý tváře.
On překonal sám sebe! Poslední hlt žluklé vody,
co zbyla na dně koženého měchu,
svému koni... Klobouk, mapovaný solí,
nestačil stínit tvář, propadlou hladem a žízni.
A tento muž, jakmile dojde ke korytu říčky,
k té vyschlé louži, v níž zbývá pinta vody,
pustí k ní nejdřív svého zmořeného koně.
Teprve pak se sám skloní do zkalené louže...
Jsou tací - a v jejich blízkosti by zbledly
všechny ty figury, co se u nás strojí
do trháni z kůže, jak v prérijním filmu.
Bláhoví! Chtějí jít k slávě mužství
přes úbor Indiánů, přes spoutu naivních cetek...

Říkám ti, chlapče, chceš-li hledat moudrost,
statečnost, mužnost, vyšší, čisté lidství,
nic z toho nenajdeš, budeš-li jen dřepět
v okruhu típí, u ohně, jenž hoří bez užitku,
jen jako kulisa či dekor k prázdným tlachům!
Hledáš-li Lesní moudrost, najdeš ji na toulkách.
Tak jako Thoreau, tramp od jezera Walden,
prochodil mnohé boty při potulkách
v těch dávných lesích kdesi u Concordu,
i ty se musíš prochodit a prodřít
mílemi lesních cest a mučírnamí houštin,
než najdeš kousek Světla, za nímž všichni jdeme.
Sto ohňů dohoří, než ti u nich svítne,
že všechno, co hledáme, je nevyřislovná Pravda.
Hledej ji za svítání, za poledních žárů,
večer ji hledej i u nočního bdění!

Pamatuj, co jsem řekl: Pravdu najdeš v tichu,
ne při žvatlání v kruhu, ne při dunění bubnů.
Tím nechci říci, že nemáš mít druhy!
Nesmíš být stále sám, važ si dobrých přátel,

však věz, že nebude jich mnoho.
K nejlepším přátelům se chovej jako k bratrům,
rozumíš tomu slovu? Jako ke svým rodným.
A pravá moudrost Lesa říká,
že dobrý muž je bratrem všemu stvořenému.
Až toto procítíš, to budeš už blízko:
to je tvá Lesní moudrost! Vědět a též přijmout,
že strom je tvůj bratr, květina tvá sestra,
že ptáci ve větvích i hadi na kamení,
vše je ti blízké a všechno z téže látky,
z těch samých prvků, z hlíny, z trochy vody -
všichni jsme děti z téhož křínu Bytí!

Uč se být přítelem, bratrem nebo sestrou,
kdejaké bylině, zvířeti i ptáku!
V zelené míze i v horké rudé krvi
od věků tepe tentýž nenasatný život.
Když kácíš strom, pak věz, že ztrácíš bratra,
který výše než ty rozpráhl náruč k nebi!
Věřím, že nezahubíš ptáka či motýla,
který lépe než ty překonal klec tíhy
na cestě za snem.
Dešťovka, kterou jemně vracíš do blátivé louže,
je z oněch nejskromnějších sester,
dělicích se s námi po bezpočet věků
o neslábnoucí dech, dech života a bytí.
Co když je právě ona v něčem dále,
v nějakém skrytém, nám nejasném smyslu,
který jsme bůhvíproč přeskočili
v horečném, divném kvalitě, zvaném Život?
A kdo určí, že brouci, jež míjíš na pěšině
(zaslápneš-li je nechť, nejsi vrahem),
jsou něčím méně, než my? Ne - jsou jen jiní,
vyzvědač z Marsu by možná dal přednost
zlatému střevlíku či brouku hovníválu...

Buď bratrem vodám, kamenům i skalám,
vždyť rostly dlouhé věky, krotily svůj pohyb
a mluví řečí puklin, krystalů i morén.

*Kdežterá studánka má kouzelnou moc léčit,
nežkal ji, nezasyp, vždyť i to je sestra.
Jak Svatý František, dobříček boží,
co tykal větru, slunci, ptákům, všemu,
šir kolem sebe něhu, něžné pochopení,
šir bratrství i lásku! Nežtratiš, neboj se,
nic z chlapství, nic ze slávy lidství,
naopak - tvůj dar se znásobeně vrátí.
Vždyť bratrství je něco jako hudba,
vznešený mnohohlas, píseň znásobená echem.
Budeš-li vidět bratra ve všem, co je čisté,
nebudeš sám, i kdybys byl daleko od lidí.*

*Les, to je velké podobenství,
které každý vykládá po svém. Rozhodně však to není
příruční knihovna, která dá na vše hned rady!
Zde musí každý sám svou cestu najít
a mnohý, mnohý bloudí pořád v kruhu.*

HLAD ROGERSOVÝCH HARCOVNÍKŮ

Četl jsi knihu Kennetha Robertse "Cesta na severozápad"? Jestli dosud ne, musíš to napravit! Snadno ji seženeš, vyšla u nás nejméně v sedmi vydáních. Tato kniha, plná dobrodružství, ti dá leckterý poznatek, který patří do pokladu lesní moudrosti. Doviš se tam nejen o strastiplném putování majora Rogerse a jeho harcovníků napříč Severní Amerikou při hledání domnělé vodní cesty mezi Atlantikem a Pacifikem (kolem r. 1765), nejen mnoho o zálesácích a Indiánech, ale i o útrapách cest severní divočinou, která všude neoplývá snadno dosažitelnou potravou, zvěří a rybami.

Tato kniha tě může poučit například i vyprávěním o strašlivém hladu při dlouhém průzkumném putování neobydleným tundrovitým krajem, kdy lidé padali vysílením a zachránila je jen zálesácká znalost majora Rogerse. Uvedu zde malou pasáž:

"Rogers se těžce spustil na kolena a prohraboval se v mělčinách na pokraji vody, mezi vyschlými rostlinami, jejichž zašlé lupení mělo tvar jako hlavice šípů. Hrabal se rukama mezi nimi, až vytáhl chuchvalec hlízek, které vypadaly jako drobounké sladké batáty. Ukázal nám je. "Znáte to?", zeptal se setníka Jakobse.

Jakobs zavrtil hlavou, stejně tak i Konkapot, Billy a Bub.

"Nu", poznamenal Rogers, "nedoporučuji vám to, ale jíst se to dá, když je nezbyti. Je to šanta kočičí čili katniss."

Konkapot vytáhl jednu hlízku z trsu a zdvihl ji k ústům. Rogers mu ji vzal. "Právě proto je nedoporučuju vyhládlým lidem", řekl.

"Nikdo to nejí, leda by měl hlad, a má-li hlad, tak si obyčejně až moc pospíší. Takhle, jak jsou, je nejzte, nebo vám to vypálí bāchor."

A kus dále Kenneth Roberts vypráví, jak major Rogers hledal další jedlé rostliny:

"Rogers se pojednou zastavil, skrčil se na všechny čtyři a zadíval se upřeně na chumel odumřelých listů, z nichž trčel suchý stonek... Připomínal mi v blátě vyvaleného setra, málem polomrtvého, který puzen instinktem vystaví zvěř, i když je to to poslední, co v životě učiní. Listy, které si tolik prohlížel, bývaly kdysi dlouhé a úzké.

"Tohle je tawho", ukázal. "Lilie tygrovaná". Vytáhl pracně nůž. Podepřený o lokty rýpal namáhavě v trávě pod listím, až vytáhl hlízu velkou jako plané jablko. "Tawho", opakoval. "Nejzte to za syrova, nebo jste syny smrti. Zahrabte je s tou šantou tak na stopu hluboko do hlíny a rozdělejte nad tím oheň. Nechte je tak zahrabané celou noc. To z nich vytáhne jed. Pak ráno vyhrabte a snězte, a tehdy vás udrží při životě"...

Tak toto a mnoho podobného čteme v "Cestě na severozápad". A ve zcela jině, jedinečné knize "Karpatské hry" od starého skauta Miloslava Nevrlého čteme v kapitole "Hra na hlad" mimořádně působivé líčení hladovění na cestách:

"Jídlo na cestě je otázka života, bytí. Nemáš-li ho, nemůžeš dál. Pýcha cestovatele: nést jídlo na deset dní s sebou lehce na zádech. Dlouhá a smysluplná, ale také nesnadná hra...". "Doma je snadné a krásné tři dny hladovět, zkusil jsem to... Ale hladovět tři dny na cestách je cosi jiného, záhubného. Potácím se pod batohem, tupě a bez radosti, v uších hučí, srdce buší, nohy se podlamují, proklínám chvíli, kdy jsem se vydal na cestu. Ale většinou to není tak zlé, vždycky zbývá cosi, co je možno sníst. Na dně ruksaku se na konci cesty ukrývá směs vlhkého cukru a žluklé slaniny, prach ovesných vloček, slizký sýr a polévková kostka, kakao. Ojedinělá chuť. Uhnětu stěží požitvatelnou kouli a život je zachráněn, mohu být v horách o den déle"...

A pokračuje až neuvěřitelným výpočtem všeho toho, co se dá jíst - je to velmi rozdílné u různých národů - a co sám vyzkoušel. Poslechněte si jen:

"Jako chlapec jsem se proto také učil jíst všechno, nevybírat si, neošklivit si. Věřil jsem, že mne česká příroda uživí. Jedl jsem žížaly a rozeznával chrousty z dubů a javorů. Z javorů byli sladší. Dělal jsem i horší věci, ale nechal jsem toho, spolužačky se mne začaly štítit..."

Nuže, toto vyprávění je snad krásná nadsázka, bratře Mílo Nevrlý, spisovatel, jehož všech knih si velice vážím. Dal bych nevím co za to, abych znal pravdivý podklad všech Tvých líčení!

A tím se dostávám k hlavnímu záměru této kapitoly: k otázce hladu na cestách, při putování skautském, tramském, jakémkoli.

Není to jednoduché, žít jen z toho, "co les dá". A nemám zde také na mysli návod, jak se uživit z krádeží brambor, slunečnic, zeleniny a ovoce na cizích polích a zahradách. Jde mi o tu veledůležitou součást lesní moudrosti, kterou - ale vždy jen náznakově - líčí různé skautské a tábornické příručky: co vše se dá v přírodě nalézt a jíst.

Ubezpečuji vás, že i když je naše česká příroda daleko štedřejší, než nehostinné bažinaté pustiny, jimiž postupoval Rogersův oddíl rangerů, t.j. vojensko-zálesáckých průzkumníků, harcerů, harcovníků (a zde se nezdřím poznámky, že se mi nejví jako nejšťastnější, že toto označení přijaly u nás starší skautky, protějšek chlapů a mužů-roverů), přestože je naše krajina spíše mírná, vlídná, přes půl roku zelená, není snadné se z ní - a jenom z ní - uživit!

Doporučovanou pupavu nenajdete všude (roste spíš v kopcovité krajině a na pastvinách) ale museli byste vzít aspoň padesát těch stříbrných přízemních květů, abyste se z tenkého jedlého středu trochu nasýtili... Lískové oříšky jsou v naší přírodě velkou většinou napadené škůdci - a i těch zdravých byste museli najít pěkných pár desítek, aby to vydalo na nouzovou potravu jediného dne. Jsou však velmi výživné. - Za třicetiletých i jiných válek přežili lidé leckde i tak, že pražili a mleli žaludy a bukvice; nevím, nevím, zda ty žaludy nemuseli předtím dlouho máčet v několikere vodě, aby je zbavili velkého množství taninu, který svírá žaludeční i střevní sliznice a způsobuje silné křeče... Totéž platí o pověstech, že lidé z hladu jedli i stromovou kůru - je to možné, ale pak hynuli, žaludky v křečích.

A tak bychom mohli pokračovat od jedné rostliny k druhé; známější a dobře ověřená je výživnost kopřiv (jako špenát jsou výtečné!), pampelišek, hlíz topinambury, listů česneku medvědího (ve středním Pomoraví roste víc než bohatě v lužních lesích a od dubna skvěle nahrazuje česnek zahradní mnohostranným použitím), všehodruhu jedlých bobulí, kořenů i listů. Ale vždy je nutné vědět, jak to vše upravit - vařením, pečením, vylouhováním atd., aby člověk na tuto potravu nedoplatil velkými zaživacími potížemi.

Nejmenoval jsem houby, neboť jednak je to záležitost poměrně dost známá, jednak - houby jsou spíš jen pochutinou, fyzických sil z nich moc nenabereš!

Vcelku se snad dá říci, že u nás lze najít po většinu roku hodně různých jedlých rostlin, ale že jimi lze spíš jen doplnit anebo krátkodobě i nahradit základní potravu, kterou je pro nás *chléb*.

Chléb náš vezdejší... Jedinečný vynález lidstva. Obilí pěstuje lidstvo už několik tisíciletí, všechny velké civilizace vyrostly na něm a kvůli němu. Je to tak: ne masožravci, vůbec ne nějakí lovci bizonů, kteří do příchodu bělochů zůstali na primitivním stupni lidí doby kamenné - ale pěstitelé a jedlíci *chleba* to byli, kdo vytvořili kulturu i veškerou hodnotnou lidskou civilizaci. Obilniny - to byly původně obyčejné trávy. Ale už v době Kristově byly dávno tak vyšlechtěny, že bohaté klasy pšenice měly několik desítek velkých zrn. Dokazuje to známé novozákonní podobenství: "To však zrno, které padlo na půdu úrodnou, dalo užitek stonásobný".

Když jsme byli před léty na Jadranu a jedli po dva týdny tamní bílý, houskový chléb, velmi jsme toužili po našem tmavším. Tělo pudově vyžaduje to, co je zdravější. A když jsme při průjezdu Maďarskem dostali koupit první krajíce chleba, podobného našemu, byla to přímo pochoutka! "Chléb se nikdy nepřejí", říkávalo se u nás - a vskutku: vánočních sladkostí máš za týden dost, jíst jen maso by nebylo ani zdravé, ani trvale chutné - ale chléb, obyčejný chléb můžeš jíst stále. Chléb náš vezdejší dej nám dnes, Pane...

Nebudu zde vypočítávat všechny bobule, semena, jedlé kořeny (křen je spíš pochutina, samotný ho sotva kdo jí), hlízy, oddenky, cibulky, pupeny, listy, jádra atd. Najdete je v různých příručkách.

Jsou rostliny, které jsou zároveň jedlé i léčivé. Je také spousta divoce rostoucího koření - např. popenec, mladý čerstvý pcháč-bodlák, šťovík, divoká petržel. Divoce rostoucím větším ovocem naše země neoplývá - to je dar tropických oblastí. Zato "ingrediencí" k vaření nejrůznějších čajů a nápojů máme u nás mnoho. Jak různě chutná a voní čaj lípový, šípkový, podbělový, diviznový, čaj z listů jahodníku, hlohu (z listů, květů i z bobulí - posiluje srdce) a mnoha dalších rostlin!

Jenže - to vše, co jsem zde namátkou vyjmenoval ze "spižirny" naší přírody, je pouze doplněk, ochucení, koření nebo i lék.

S trochou lítosti konstatuji, že romantická představa, s oblibou opakovaná v tábornických příručkách, že lze u nás vyrazit třeba na týden do přírody bez potravin a že při troše znalosti a šikovnosti vše potřebné k jídlu najdeme "venku", je mylná...

Moudrost lovců bizonů nám zde nepomůže, neboť ani mřenku nesmíš dnes vytáhnout z vody bez rybářského lístku - a Setonovy pasti na zvěř patří - alespoň pro nás, civilizované lidi - už jen do historie... Žijeme již prostě v civilizaci - s tím se musíme smířit a zařít svůj osobní, skautský i roverský život tak, aby byl i uprostřed kulturní Evropy bohatý a krásný.

Smysl naší pouti - té lidské i té jedinečné, roverské - je přece v hledání nejvyšších hodnot lidství. Nemůže to být návrat k primitivismu, může to však být úsilí, **doplňené** o poučení z primitivního života. Poznání *hladu, chudoby a uskrovnování* může se tak stát *školou*, kterou nenahradí žádná kniha, žádné psané návody, žádné cizí příběhy.

Přečti si knihu o hladu Rogersových harcovníků - a pak jdi, putuj sám s minimem prostředků i zásob, zkus, prožij, poznej. A třeba i trp - naučíš se i trpělivosti, jedné z nejdůležitějších ctností poutníka přírodou i životem. Poutníka, jdoucího k nejvyšším ideálům lidství.

ZBLOUDÍŠ-LI

*Když ztratíš svou značku, když sejdeš z cesty,
musíš se vrátit přes houští a klestí,
anebo riskovat, dál naslepo jít,
však neztrácej hlavu, zachovej klid!*

*Zbloudíš-li v horách, spěchej před setmáním,
namíř to vzhůru i trním a kamením,
rozhled ti ukáže směr na tvůj cíl,
ať už je blízko či na tisíc míl.*

*Anebo - seběhni až dolů, k potoku,
spěchej před tmou, ač není ti do skoku,
voda tě povede k lidskému přístřeší,
kde najdeš pomoc i slovo, jež utěší.*

(1988)

NA POLNÍCH CESTÁCH

"U nás není kam jít", řekl mi jeden starší skaut z menšího moravského města, "u nás jsou všude kolem jenom samá pole a louky a do lesa máme příliš daleko - tak raději zůstáváme na hřišti a v klubovně..."

Tento výrok charakterizuje zcela mylný názor mnoha lidí, že totiž dějištěm i kulisou skautského programu může být jen les, řeka, hory. Samozřejmě, že "divočina" se svými lesními i horskými scenériemi, jezera a řeky se svou nabídkou vodáckých činností i atraktivním biotopem vodního ptactva, jsou velmi přitažlivým magnetem většiny skautských procházek a výprav. Přijímáme však konečně i správně oceňující pohled na krajinu zemědělskou, vzdělanou do dnešní podoby stovkami generací našich rolnických i pasteveckých předků. Vždyť i tato krajina je naše - dokonce **nejvíc naše!** Nemůžeme se jí vyhnout a není pro to rozumný důvod. Je také krásná - zase jiným způsobem. Dovede vyprávět, chceme-li jen naslouchat a vidět vše, co v ní je, co nabízí, čím obdarovává.

Naše země je nevelká. Z větší části obklopena rámcem hraničních hor, hostí náš národ již nejméně patnáct století. Od pravěku, kdy ji řídce obývaly lovecké a pastýřské kmeny různých etnických kultur, přes keltské obyvatelstvo, které zde nechalo výrazné stopy a jistě i určitý genetický vklad do naší vlastní krve - vždyť určitě ne všichni Keltové odsud odešli s příchodem nových národů - až po české, moravské i hornoslezské kmeny, mluvící naším jazykem - ti všichni formovali tuto krajinu podle svých záměrů a potřeb do dnešní podoby.

Na našich vycházkách v polích si můžeme všimnout, jak mnohý úvoz je hluboce vříznut do terénu: kolik tisíc těžkých povozů muselo tudy za staletí projet, než tato polní cesta, vyšlapávaná rolníky i stády, hnanými pastýři, splavována tisícerými dešti a průtržemi, bičovaná vichry, které odnášely z ní prach i půdu, se tak hluboko vtiskla do tváře krajiny, že už ji sotva kdo vymaže z mapy...

Pravda, jsou takové nešťastné "inženýrské" pokusy měnit krajinu od zeleného stolu, od rýsovacího prkna. Napřimovat, zasypávat, planýrovat, navážet, dolovat. Ale pravá tvář krajiny leckde znovu prokukne zpod násilného převleku civilizace; jsou případy, že neplánovaná povodeň vrátila tok regulací napřímeného potůčku do malebnějšího přírodního stavu. Jinde, bohužel, nevhodná meliorace nebo zrušení stupňovitých mezí na svažitých polích vedly ke katastrofám, erozím, trvalému poškození krajiny, jejíž úrodná - a nehluboká! - vrstva se tvořila po tisíciletí... To vše by mělo bláhovému a namyšlenému člověku ukázat, že poroučet přírodě nelze - přírodu je nutno chápat a respektovat!

Rád chodím po rozlehlých polích, různě přetínaných pěšinami, cestami i úvozy. Škoda, že zmizelo hodně dřívějších velmi malebných mezí! Uznávám však, že v moderní době nebylo lze udržet všude hospodaření na uzounkých štráfcích políček, vytvářejících kdysi pestrý vzorek i v rovinnatých krajích. Zato na svazích v pohorských oblastech mají meze svoji zpevňující funkci, vytvářejí staletími vršené stupně, osázené keři hlohovými, lískovými, šípkovými či trnkovými - co je v nich hnízd i zaječích pelíšků! Tyto stupňovité meze vznikaly, jak generace za generací sem vršily kameny, vysbírané z chudých polí - před jejich rozoráním musel respektovat i bezohledný totalitní režim.

Vede-li nás roverské putování polními cestami, uvidíme velmi mnoho! Káňata a pošťolky obzírají svůj lovecký rajon a neujde jim ani opatrný, hbitý pohyb polních myší a hrabošů, natož kličkování malých zajíčků nebo rozvážné popocházení bažantů. Sem tam se znovu objevují křepelky, v mém mládí tak hojné. V chladných měsících se to na některých polích přímo černá havrany, jímž hodně lidí z neznalosti říká prostě "vrány". Ty skutečné vrány - černé i šedivky - bývaly též časté před nějakými padesáti léty, ale dnes je sotva kde uvidíš, alespoň o polích Moravy to mohu s určitostí tvrdit. Zato skřivany vítáme rok co rok v poměrně hojném počtu, i když pro ně zcelená pole a těžká mechanizace, drtící jejich hnízda na zemi, jsou pohromou... Hřmotící stroje nemohou respektovat nenápadná hnízda se skřiváncími vajíčky, ukrytá mezi hroudami...

Co však mne vždy nejvíce okouzluje na dlouhých toulkách v polích, jsou podivuhodné siločáry, jimiž je naše krajina jakoby pokreslena. Lidé, pohybující se krajinou původně netknutou, došli přirozeným způsobem k tvorbě cest, cestiček, pěšinek rovných i křivých, neboť respektovali *logiku* krajiny: svahy, údolí, klikatinu potoků, přirozené brody, obtíže srázů a strží. Respektovali a dotvářeli celou tu podivuhodnou morfologii kraje, pokaždé jinou a vždy zajímavou. Není náhodné, kde postavili první mýstek, kde serpentinou vyvedli pěšinu z úvalu nahoru na pláně, kde nechali uprostřed obdělávaných polí růst skupinu starých stromů, nebo kde zasadili strom či celé stromofadí. Časem se naučíš rozeznávat, co je dáno staletou, přirozenou logikou krajiny, kterou obhospodařoval citlivý člověk, skutečný hospodář - a co je studeně vnuceno geometrii nebo chladnými novými vlastníky či úředníky, kteří pokořili i zhanobili zem nějakým bezohledným plánem!

Polní cesty se někdy křížují nebo sbíhají v jakýchsi uzlových bodech: stává tam kříž nebo sloupkový pomníček, v jehož výklencích bývaly sakrální sošky nebo obrázky. Bývala to klidná, idylická místa, kde se rolník, jdoucí unaveně ze svého pole, zastavil s prosebnou myšlenkou, máje nikdy nekončící starost o svou úrodu; často taková místa zdobí několik lip či jiných stromů, pod nimiž najde poutník stín a trávník, zvoucí k odpočinku. A v zimě - v jednotvárné bílé krajině, kdy cesty jsou skryté pod závěsemi, se putující člověk mohl orientovat právě jen podle takových míst. Mám dokonce důvod věřit, že tyto prastaré uzlové body znamenaly odedávna, ještě od pohanských dob, snad i něco víc...

Ne, polní cesty a pěšiny nejsou nudné! Jdeš mezi poli a lukami, které se stále mění, jak se mění roční doby a plodiny na polích. Kdekerý keříček, kdekerý trs bodláčí, rozhoupaný stehlíky, je námětem k pozorování i zdrojem poučení.

Přijmeme tedy i polní, "kulturní" krajinu do svého skautského programu! Utíkat jen a jen do lesů a k řekám není možné a ani to není moudré. Už dávno nejsme lovci - poslední mýtický náš lovec v divočině byl snad Bivoj - smířme se s myšlenkou, že žijeme svůj kulturní život v kulturní krajině. Hledejme v ní skrytou krásu, hledejme v ní i stopy našich pracovitých předků, všimněme si kriticky i nedobrých civilizačních stop - jsou leckde opravdu zlé a někde už i nenapravitelné... A přičiňme se podle svých možností, abychom tuto krajinu - a nestydíme se nazývat ji *vlast* - uchovali v její hodnotě i pro další věky.

JSOU ZVLÁŠTNÍ MÍSTA...

*V krajině,
v polích, v lukách,
křídí se podivuhodné siločáry.
V takových uzlových bodech
stojí odedávna
kříže, kapličky, sloupy,
prastaré stromy
či aspoň vyvýšený kámen.*

*Lidé, co žili dávno před námi,
vytvořili ono zvláštní proudění,
sílová pole,
magické výspy,
kde země snad hovoří
s nebem.*

*S vážností a rád
chodím k takovým místům
posedět, postát,
dumat, snít,
po tisíci zkusit
být jiný.*

(1980)

ZÁVĚREM

Každý oheň jednou dohoří, za každou větou je třeba udělat tečku. I život - ten jedinečný dar, jehož smysl dosud nikdo s konečnou platností neurčil, jednou pomine ve své zjevné, pozemské podobě - a ponoří se do hlubin, z nichž se vynoříl...

Ale v té době několika desítek let mezi narozením a smrtí jsme všichni na Cestě. Ti z nás, kteří se snaží putovat po Cestě s otevřenýma očima i srdcem, jsou rovery - poutníky. Nezáleží na tom, jestli byli či jsou skauty. Rover je každý, kdo plní vznešené heslo "S l o u ž í m".

Sloužíme-li nezištně a dobře, pak - odcházejíce - zanecháme svůj díleček světa o něco lepším, o něco krásnějším, než když jsme do něho vstupovali. V tom lze snad vidět částečné vysvětlení smyslu života.

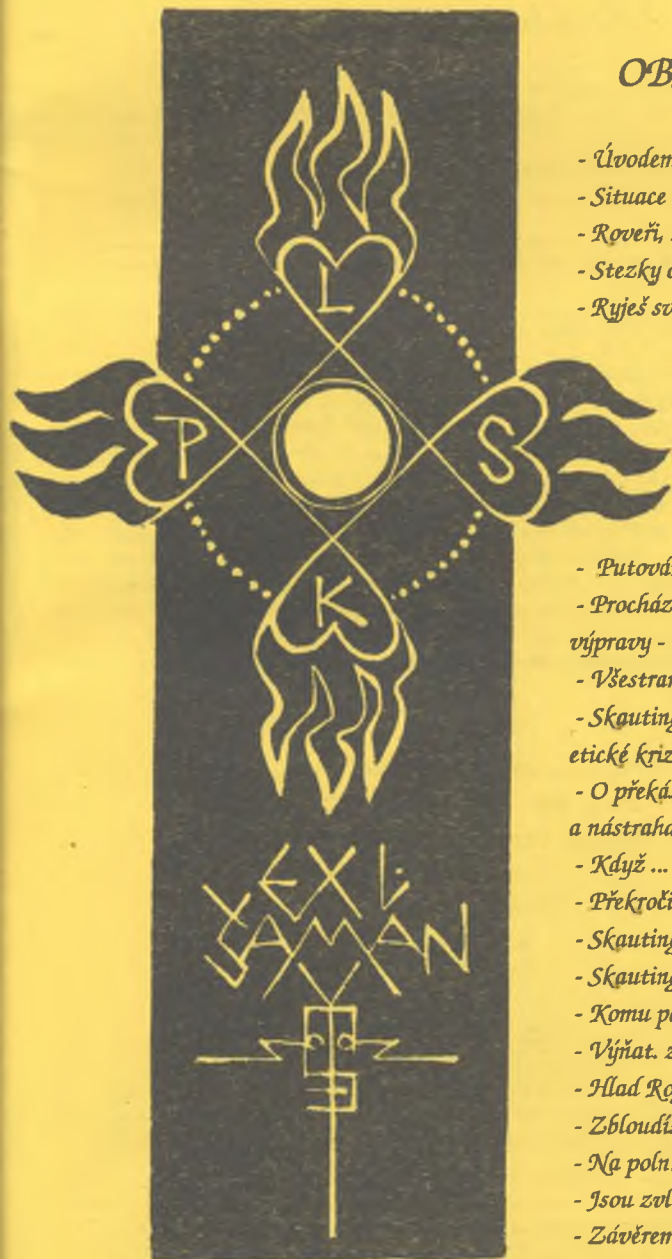
Přeji Vám, milé sestry a milí bratři, aby se Vám v tomto smyslu na Cestě dařilo. Je to jediný úspěch, o který máme stát.

Ladislav Rusek - Šaman

OBSAH:

- Úvodem ... 2
- Situace ... 3
- Roveri, za čím putujeme? ... 4
- Stezky osamělých ... 6
- Ryješ svůj monogram do kůry času? ...9
 - Skauting, roving a televize ... 11
 - Strome, bratře ... 13
 - Chvála bosých nohou ... 15
 - Co je snadné a co je těžké ... 17
- Putování do Svaté země ... 18
- Procházky - vycházky - výlety - výpravy - toulky ... 18
- Všestrannost - nebo specializace? ... 19
- Skauting a roving v době obecné etické krize ... 21
- O překážkách, nesnázích, nebezpečích a nástrahách na Cestě ... 22
- Kdýž ... 23
- Překročit řeku ... 24
- Skauting, roving a historie ... 25
- Skauting, roving a ekologie ... 27
- Komu patří Lesní moudrost ... 27
- Výňat. z poemy "Cestou k horám" ...30
- Hlad Rogersových harcovníků ... 33
- Zbloudíš-li ... 36
- Na polních cestách ... 37
- Jsou zvláštní místa ... 39
- Závěrem ... 40

CO VÁS ČEKÁ A NEMINE, JÉMINE

- Výstroje - C. Piskač - *Spacáky, stany, batohy, vaříče ... a jak se v tom všem orientovat.*
- Příběhy jako kompas - *Výběr různých příběhů, povídek a bajek všemožných autorů a národů, jako podklad k zamýšlení a rozjímání.*
- Vázané stavby - *První česká příručka o šmodrchání provazů s kulatinou.*
- Roverské kursy - *Od organizace po program. Jak sobě R&R mezi 18-30 roky připravili kurs*

JAK SI PŘEDPLATIT FONS?????????

Máte tři možnosti. Předplatit si celou produkci Fons, nebo pouze občasníky, či jen speciály. Nejmenší suma, kterou můžete poukázat je 60 Kč,-. Celá roční produkce se počítá nejvíce na 120,- Kč. Na každé zásilce najdete údaj, kolik peněz Vám z předplatného ještě zbývá. Bude-li se údaj blížit k nule, znamená to, že Vaše konto již bude vyčerpáno. Budete-li chtít dál občasník odebrat je nutno poslat další peníze. Sumu poukažte na konto: Roman Šantora, Tylova 889, 251 01 Říčany, číslo 1514131-504/0600, jako variabilní symbol uveďte své rodné číslo a do kolonky text své příjmení. Adresa peněžního ústavu : AGB Říčany, Masarykovo nám. 34, 251 01 Říčany. Nejlépe je poslat peníze přes jakoukoli pobočku AGB nebo přes jinou banku, samozřejmě můžete i poštovní poukázkou, ale ta nás připraví o část Vámi zaslaných peněz. O zaplacení předplatného informujte redakci. Informace by měla obsahovat tyto údaje: jakou variantu chcete odebrat, rodné číslo!!! a přesnou adresu.

TIRÁŽ

**FONS: občasník roverských kursů lesních škol, vydávaný nadací FONS
reg. zn. MK ČR 6833**

redakční skupina: Veronika Macháčková - Berda

Roman Šantora - Bobo

Marek Bárta

kontaktní aresa: Veronika Macháčková - Berda

Nový lesík 1

162 00 Praha 6

tel: 02/35 19 107 fax: 02/24 102 248

vydání:

Praha, duben 1994

Počet výtisků: 600

Texty neprocházejí jazykovou úpravou.
Občasník není výdělečně činný.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha č.j.
330/93 - NP ze dne 4.3. 1993